

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Pirmsskolas izglītības skolotājs

ELVA SEGLIŅA

Tradīciju ievērošanas nozīme pirmsskolēna dzīvē

Kvalifikācijas darbs

Darba vadītājs

Profesors

_____

Akadēmiskais amats

Dr.paed.

_____

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds

Ivars Muzis

_____

Vārds, uzvārds

_____

Paraksts

RĪGA 2018

Anotācija

Kvalifikācijas darba nosaukums: „Tradīciju ievērošanas nozīme pirmsskolēna dzīvē”. Kvalifikācijas darba autore ir Elva Segliņa.

Pētījuma mērķis ir noskaidrot, vai tradīciju ievērošana pirmsskolā veicina izpratni par vērtībām.

Pētījums sastāv no 45 lapaspusēm. Tajās ietilpst 4 nodaļas ar apakšnodaļām, 13 attēli, secinājumi, 2 pielikumi. Darbā ir izmantotas 33 bibliogrāfiskā saraksta vienības.

Darba teorētiskajā daļā autore ir apskatījusi un veikusi analīzi par tradīcijām un vērtībām. Teorētiskajā daļā ir apskatīti vairāku autoru viedokļi par tradīciju nozīmi pirmsskolēna dzīvē. Darba teorētiskajā daļā tiek noskaidrots, ka pirmsskolēna vērtību apgūšanā svarīga loma ir pieaugušā klātbūtnei, kā arī dažādām aktivitātēm.

Praktiskajā daļā tiek aprakstītas pētījuma metodes un atspoguļoti dati, kā arī izteikti secinājumi, lai pierādītu hipotēzi.

Izpētot bērnu vērtību rādītājus, tiek secināts, ka caur tradīciju ievērošanu tiek veicinātas vērtību pozitīvas izmaiņas.

Atslēgas vārdi: tradīcijas, vērtības, vērtību sistēma, pirmsskolēns.

Annotation

Qualification Work theme is “The importance of respecting traditions in pre-schooler life”. The author of qualification is Elva Seglina.

The purpose of the research is to find out if respecting tradition in pre-school contributes understanding of values.

Research consists of 45 pages. Research consists of 4 chapters with subdivisions, 13 pictures, conclusions, 2 annex. In the research have been used 33 bibliography units.

In the theoretical part of the work author reviewed and conducted an analysis of traditions and values. The theoretical part deals with the views of several authors about the role of traditions in pre-school life. In the theoretical part of the work, it is determined that the presence of an adult, as well as various activities, plays an important role in acquiring the values of pre-schoolchildren.

The practical part describes the research methods and reflects the data, as well as makes conclusions to demonstrate the hypothesis. By examining the values of children's values, it is concluded that positive values are promoted through the observance of traditions.
Keywords: traditions, values, value system, pre-schooler.

Saturs

Ievads	5
1. Vērtību raksturojums	7
1.1. Vērtību jēdziens, to klasifikācija	7
2. Tradīciju nozīme vērtību veidošanās procesā	14
2.1. Tradīciju raksturojums	14
2.2. Svētku nozīme pirmsskolā	20
3. Vērtību izpratnes veicināšana	24
3.1. Ģimenes un pedagoga ietekme pirmsskolēna vērtību izpratnes veidošanā.....	24
3.2. Pirmsskolas vides ietekme pirmsskolēna vērtību izpratnes veidošanā	28
4. Pētījuma par tradīciju ievērošanas nozīmi rezultātu analīze.....	32
Secinājumi.....	42
Literatūras un avotu saraksts.....	43
Pielikumi	45

Ievads

Katru dienu pasaulē tiek izgudrots kas jauns. Katru dienu pirmsskolēna dzīvē notiek kaut kas nebijis. Pirmsskolēns ieklausās ko runā un dara apkārtējie un bieži vēlas to atkārtot.

Bērns neapzinās, ka katrai personai ir savi mērķi un vajadzības, kāpēc runā vai dara noteiktas lietas. Bet jau no mazotnes tieši no līdzcilvēkiem bērni mācās arī izprast vērtību sistēmu, veidot to pēc savām vajadzībām, pēc tā par kādu cilvēku vēlas izaugt. Ne tikai ģimenei, bet arī pirmsskolas iestādei ir svarīga loma bērna vērtību apgūvē.

Pirmsskolas iestādes ar dažādu tradīciju atzīmēšanu, ne vien sagādā pozitīvas emocijas, bet arī pilnveido pirmsskolēna vērtību apgūšanu. Piekopjot tradīcijas, bērni iepazīst dažādas vērtības, kas ir svarīgas arī mūsu senčiem. Pirmsskolas iestāde ir arī vieta, kur bērns var mainīt savu vērtību sistēmu, jo caur tradīcijām, kuras piekopj iestāde bērns iepazīst nozīmīgākās vērtības sabiedrībai.

Pedagoģe A.Špona uzskata, ka „Katram cilvēkam ir raksturīga sava personisko vērtību sistēma. Vērtības veidojas jau agrā bērnībā, pilnveidojas un pakārtojas visa mūža garumā. Vērtības veidojas bagātinoties individuālajai pieredzei.” (Špona, 2006,60)

Pētījuma aktualitāte noteica kvalifikācijas darba tematu „Tradīciju ievērošanas nozīme pirmsskolēna dzīvē”.

Pētījuma objekts: pedagoģiskais process pirmsskolā.

Pētījuma priekšmets: tradīciju ievērošanas nozīme pirmsskolas vecuma bērniem.

Pētījuma mērķis: noskaidrot, vai tradīciju ievērošana pirmsskolā veicina izpratni par vērtībām.

Pētījuma hipotēze: tradīciju ievērošanas nozīme pieaugs tad, ja notiks vērtību izpratnes veicināšana caur tradīcijām pirmsskolas periodā.

Pētījuma uzdevumi:

1. Izanalizēt literatūru par vērtībām un tradīcijām;
2. Izpētīt, kādas tradīcijas tiek ievērotas pirmsskolas iestādē;
3. Noskaidrot, kādas ir pirmsskolēna nozīmīgākās vērtības;
4. Izpētīt, kādas vērtības tiek gūtas, ievērojot, iestādes tradīcijas;

Pētījuma metodes:

1. Literatūras un avotu analīze;
2. Anketaptauja;
3. Vērojums;
4. Datu analīze;

Pētījuma bāze: Rīgas pirmsskolas izglītības iestādes „X” 14 pedagogi, vecākās pirmsskolas vecuma grupas 14 bērni.

1. Vērtību raksturojums

1.1. Vērtību jēdziens, to klasifikācija

Mūsdienu pasaulē katru dienas tiek radīts kas jauns. Un līdz ar pasaules mainīšanos, arī cilvēki mainās, jo mainās cilvēku vajadzības. Mūsdienu cilvēks, vadoties pēc savām vajadzībām, izvirza savas dzīves vērtības. Vērtību jēdziens tiek skaidrots dažādi. Un tas atkarīgs ne tikai no nozares, bet arī no cilvēka būtības.

Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīcā jēdziens „vērtība” skaidrots kā „pozitīvo īpašību kopums, kas nosaka lietas, parādības, darbības noderīgumu, nozīmīgumu, izmantošanas iespējas, iedarbīgumu. Cilvēka darbības sfērā vērtība ir pozitīvo īpašību kopums, kas saistīts ar garīgo sfēru, kultūru, morāli, māksliniecisko un estētisko sfēru, cilvēku savstarpējām attiecībām.” (Freidenfelds, 1978, 187)

Turpat tālāk skaidrots – „lietas, fakti, parādības, paradumi, principi, kam piemīt pozitīvo īpašību kopums un ko cilvēks savā apziņā uztver kā sev vai citiem būtiski nozīmīgus, vēlamus konkrētos vēsturiskos apstākļos, noteiktā kultūrvīdē un konkrētā sabiedrībā, kā arī sekmē viņa personības veidošanos. Vērtības izpaužas vienībā ar principiem, normām, mērķiem, ideāliem un raksturo attieksmi pret kultūru, darbu, valsti, cilvēkiem un sevi pašu.” (Freidenfelds, 1978, 187)

Savukārt filozofijas vārdnīcā skaidrots, ka „vērtības ir apkārtējās pasaules objektu specifiski sociāli raksturojumi, kas parāda šo objektu pozitīvo vai negatīvo nozīmi cilvēkam un sabiedrībai (sabiedriskās dzīves un dabas parādībās ietvertais labums, labais un ļaunais, skaistais un neglītāis). Ārēji vērtības parādās kā priekšmeta vai parādības īpašības, tomēr tās nepiemīt tam no dabas, neizriet no paša objekta iekšējās struktūras, bet rodas tāpēc, ka tas ir iesaistīts cilvēka sabiedriskās esamības sfērā un kļuvis par noteiktu sociālu attiecību pārstāvi. Attiecībā pret subjektu (cilvēku) vērtības ir viņa interešu objekti, viņa apziņā tās ir pastāvīgi orientieri priekšmetiskajā un sociālajā īstenībā, apzīmē dažādas praktiskas cilvēku attiecības pret apkārtējiem priekšmetiem un parādībām. Blakus priekšmetiskām vērtībām, kas ir uz tām vērsto interešu objekti, par vērtībām uzlūko arī dažādas sabiedriskās apziņas parādības, kurās šīs intereses izpaužas ideālā formā (labā un ļaunā, taisnīguma un netaisnīguma jēdzieni, ideāli, morālie normatīvi un principi). Šīs apziņas formas nevis vienkārši

appraksta kaut kādas īstenas vai iedomātas parādības, bet gan novērtē tās, atzīst par labām vai nosodāmām, prasa šo parādību īstenošanu vai novēršanu.” (Rozentāls, 1974, 501)

Latviešu valodas vārdnīcā vārds „vērtība” skaidrots četrās nozīmēs – „1. Noderīgums, nozīmīgums; vērtīgums (preces maiņas vērtība, lietošanas vērtība utt.). 2. Cena (kravas vērtība, akcijas vērtība). 3. Vērtīgas, dārgas lietas; priekšmeti, parādības, kam ir liela nozīme kultūras jomā. Materiālas vērtības. Kultūras vērtības. Atklāt daiļdarba vērtības. 4. Ķīmijā elementu vērtības.” (Latviešu valodas vārdnīca, 1900)

Jautājums par vērtībām ir aplūkots arī vēsturiski dažādu autoru filozofiskā skatījumā. Aksioloģija jeb vērtību teorija ir filozofijas mācība par vērtībām. Tā ir mācība, kuras pētnieki izstrādā savas teorijas, kas saistītas ar vērtību jautājumiem. „Filozofiskā skatījumā vērtības ir kategorija, kas raksturo cilvēka augstākos ideālus un vēlni tos sasniegt. Jau antīkajā filozofijā domātāji Platons, Aristotelis izvirza augstāku vērtību, ideālu klātbūtni cilvēka apziņā, kas aicina tiekties pēc nesasnēgtā un dzīvot ar nākotnes izjūtu. Filozofiskā doma attiecībā uz vērtībām risina virkni jautājumu. Kas ir vērtība? Vai vērtības nosaka izdzīvošanas instinkti, sociālās intereses vai arī tās ir pilnīgi neatkarīgas un pašas nosaka visu pārējo – normas, intereses, ievirzes? Vai vērtības ir atkarīgas no vērtētāja, subjekta, (cilvēka) kas uz tām tiecas? Vai vērtības ir pārļaiciskas vai arī mainās līdz ar laiku? Vai pastāv vērtību hierarhija, sakārtojums no zemākās līdz augstākajai un kas to nosaka?” (Kūle, Kūlis, 1998)

Bet neokantisma pārstāvji uzskata, ka mainās cilvēku attieksme pret vērtībām. „Vērtību būtība ir nozīmīgumā, nevis to faktiskā pastāvēšanā. Vērtības ir jēga, kas atrodas ārpus jebkuras esamības, jo paceļas tai pāri. Katrs cilvēks var izteikt savu vērtējumu, dot priekšroku vienai vai otrai vērtībai, taču kopējā vērtību sistēma no tā neko būtisku neiegūst un nezaudē. Vērtības nemainās, mainās tikai mūsu attieksme pret tām.” (Kūle, Kūlis, 1998, 576)

E. Šprangers vērtības definē kā „psihisku parādību, kas organizē cilvēka dvēseles dzīvi. Pārdzīvojums attīstības ziņā ir viss tas, kas dod subjektīvajai gara uzbūvei dziļi noteicošus spēkus, kuri satricina dvēseli vai dod drošību, kura visai enerģiski piedalās dzīves procesā, veidojot personības vērtību struktūru.” (Šprangers, 1929, 72)

Arī dažādi pedagogi ir izteikuši savu viedokli par vērtību jautājumiem un centušies definēt, kas ir vērtības. Tā, piemēram, J. Students darbā „Vispārīgā pedagogija” raksta, ka „vērtība ir ideāls mērķis, pēc kā tiecamies un reizē norma, ar kā palīdzību regulējam savu garīgo darbību. Norma ir mēraukla, ar ko vērtēšanu izdarām, pie kam norma var būt kura katra vērtība. Tā, piemēram, tikumība ir vērtība, pēc kā tiecamies un reizē norma, ar ko vērtējam darbību un visu dzīvi. Tas pats sakāms par patiesību, skaistumu, taisnību, svētumu. Vērtība ir jāsaprot pilnības ideāla nozīmē. t.i., kā ideja. Tamdēļ vērtība ir reizē arī uzdevums, kas jāpiepilda. Piemēram, taisnība kā princips, ka būtība ir ideja. Vai dzīvē cilvēks to piepilda vai ne, no tā šī ideja necieš.” (Students, 1998)

„Vērtības ir tās, kuras ienes gaismu un skaidrību dzīves jucekļi. Audzināšana un dzīves pārveidošana bez vērtībām un normām nav iespējama, jo audzinot un mācot, ikvienu cilvēka domu un rīcību esam spiesti salīdzināt ar kaut ko augstāku, pilnīgāku, proti- ideālu, normu, vērtību. Katra audzināšanas norma ir vadītāja princips, ar ko audzināšanas gaitu un visu dzīvi regulējam. Bez normām dzīve būtu bez pieturas punkta un audzināšana nebūtu iespējama. Audzināšanas iespējamība guļ ne tikai tai faktā, ka viens var mācīt un garīgi pārveidot otru, bet arī (un tas ir galvenais), - ka audzināšanas gaita un kārtība visnotaļ jāpakļauj normām un vērtībām.”(Students, 1998)

Profesore A. Špona, definējot vērtību jēdzienu, min, ka „vērtība ir lietu vai parādību noderīgums, nozīmīgums cilvēka dzīvesdarbībā.” Savukārt pedagogiskās vērtības ir: „Cilvēku attīstības jeb pilnveidošanās avots”. (Špona, 2006, 60) „Pedagogiskās vērtības ir lietas, fakti, parādības, ko cilvēks pārdzīvo kā sev būtiski nozīmīgas un kas sekmē viņa personības pilnveidošanos.”(Špona, 2006, 61)

Autore A. Špona ir norādījusi, ka „mūsdienu pedagogiskajā darbībā īpaši aktualizējamās vērtības, tās ir dzīvības likums jeb dzīvības svētums kā vērtība, cilvēks, kā pedagogiska vērtība, cilvēka vienreizīgums, kā arī latviešu kultūrvēsturē izveidojušās pamatvērtības – cilvēkmīlestība, pašreizējā darbā, nemitīga pilnveidošanās.”(Špona, 2006,62)

„Ideālos vērtību priekšstatos sakņojas cilvēka pārliecība, viņa rīcības motivācija un attieksme pret sevi un citiem, pret dabu, kultūru, pret materiālo un garīgo.” (Purmale, 2000, 8)

Dz. Meikšāne uzsver, ka: „galvenais vērtību kritērijs ir cilvēks, un tikai sasniedzot noteiktu materiālās dzīves līmeni, sabiedrībā rodas nepieciešami

nosacījumi cilvēka spēku un spēju harmoniskai attīstībai, tam, lai cilvēks sāktu skatīties uz sevi kā visu viņa radīto materiālo un garīgo vērtību centru". (Meikšāne, 1998, 11)

Darba autore secina, ka katram cilvēkam savas vērtības ir svarīgākās, lai arī tās atšķiras no citu vērtībām.

Teorētiskajā literatūrā atrodama šāda vērtību klasifikācija: „materiālās un garīgās vērtības; vispārcilvēciskās un indivīdam nozīmīgās vērtības; sociālās grupas un ģimenes vērtības; patiesās vērtības, pseidovērtības, antivērtības.”(Kuzņecovs, 2003, 7) „Vērtību veidi ir atkarīgi no kritērijiem, pēc kādiem tās tiek iedalītas. Var būt arī šāds vērtību iedalījums: materiālās un garīgās vērtības.”(Kuzņecovs, 2003, 7) Savukārt V. Reņģe nosauc psihologa P. Teilora piedāvāto vērtību iedalījumu: „morālās vērtības; politiskās vērtības; estētiskās vērtības; ekonomiskās vērtības; intelektuālās vērtības; reliģiskās vērtības.” (Reņģe, 1999, 12)

Cilvēkiem ir dažādas vajadzības, līdz ar to cilvēkiem ir svarīgas atšķirīgas vērtības, lai sasniegtu savas vajadzības. Bet kāpēc tad cilvēkiem ir tik dažāda vērtības sistēma? Autore uzskata, ka tas ir ne tikai dēļ vajadzībām, bet arī dēļ apkārtējās vides, audzināšanas, ģimenes, apkārtnes, sabiedrības, katra paša interesēm.

Apkopojot literatūru, autore secina, ka vērtības var būt mainīgas, jo to nozīmīgumu var ietekmēt dažādi apstākļi, notikumi. Katram cilvēkam ir sava vērtību sistēma.

Filozofs U.Sūna raksta: „Bez ideāliem, bez priekšstatiem par labo un ļauno, skaisto un neglīto, svēto un nesvēto un citiem garīgās kultūras komponentiem patiesi cilvēciska dzīve nav iedomājama.” (Sūna, 1993, 8) „Garīgos meklējumus var uzlūkot kā redzesloka paplašināšanos, personības garīgās attīstības procesu. U.Sūna norāda, ka ģimenē valdošo tradīciju un uzskatu ietekmē šis attīstības process sākas jau bērnībā un turpinās, pakāpeniski apjaušot nacionālās dzīves sakarības, apgūstot vispārcilvēciskās vērtības, mākslas un zinātnes atziņas skolā un vēlākās izglītības pakāpēs un formās.”(Sūna, 1993, 8)

Psihologe Ā. Karpova atzīst, ka „vērtību sistēma ir viena no personības izvēli un darbību noteicošām determinantēm, kas nemitīgi tiek pakļauta vērtību pārvērtēšanai.” (Karpova, 1998, 10)

Psiholoģe I. Tunne atzīst: „personības aktivitāte vērsta uz objektīvām vērtībām, tās tiek uzņemtas atbilstoši individuālpсихолоģiskajām īpatnībām un kultūrvēsturiskajiem apstākļiem. Tāpēc, analizējot rakstura ievirzes, jāorientējas ne vien personības psiholoģijā, bet arī attiecīgā laikmeta kultūras norisēs.” (Meikšāne, Plotnieks, 1998, 63)

„Katrs laikmets nāk ar savu pasaules redzējumu, ar savām vērtībām. Pārmaiņas vienā cilvēciskās esamības jomā nes līdzīgi pārmaiņas citās. Rodas jauns pasaules izgaismojums. Vērtības, kas ilgstoši atradušās sabiedrības uzmanības centrā un uzlūkotas par mūžīgām un nemainīgām, var izzust, dodot vietu citām vērtībām un izceļot jaunus tikumiskos orientierus, jaunas cilvēciskās attiecības. Tās tad tiek koptas un kultivētas citā, atšķirīgā veidā.” (Kūle, Kūlis, 1998, 33)

„Morālā izvēlē cilvēks izvēlas pats sevi, kāds es būšu ne tikai šobrīd, bet visā savā dzīvē – vai būšu labs, godīgs, taisnīgs, kuram citi var uzticēties, vai arī savtīgu interešu, karjeras, bagātības dēļ izmantošu melus, nodevību, kaitējot tiem, kas stājas man ceļā.” (Milts, 2004, 4)

Filozofs A. Milts atzīst, ka „morāle ir jābūtība, ideāli, normas, principi, bet tikumība – dzīves esamība, realitāte, tikumi. Vērtīborientācijas veidošanās procesā ētiskām prasībām nav griestu. Katrs cilvēks var būt labāks, godīgāks nekā viņš ir. Tikumības jautājums – kāds es esmu ir virzīts uz morāles jautājumu – bet kādam man vajadzētu būt? Pie tam cilvēks ir atbildīgs gan par esamības saudzēšanu, saglabāšanu, gan par to, kādus ideālus sludina un cenšas īstenot dzīvē. Ikdienas rūpēs par sevi un līdzcilvēkiem mēs īstenojam, uzturam spēkā vairāk vai mazāk mūžīgās vērtības.” (Milts, 2004, 5)

Vadoties no iepriekš analizētajām autoru atziņām, darba autore secina, ka arī tās vērtības, kas vienmēr ir likušas nemainīgas, var mainīties, jo cilvēka personība var mainīties un līdz ar to veidojas vairākas izvēles.

Visa mūža garumā cilvēks pilnveidojas. Tāpēc arī pedagoga uzdevums ir izglītēt bērnus tā, lai tiktu veicināta viņu garīgā izaugsme. Tādēļ, kā secina darba autore, skolotājam nepieciešamas zināšanas dažādās jomās, kas paver plašu redzesloku un veicina labvēlīgus apstākļus bērnu vērtību sistēmas veidošanās sekmēšanai. Lai pedagogs spētu vienmēr atbildēt uz bērna ieinteresētību.

„Atbilžu meklēšanas un sniegšanas process kļūst arī par vērtību izglītības pamatu.”(Burāne, 2002, 107) „Visas izglītības vērtības ir morālvērtības. Piemēram: patiesība/būt patiesam, nesavtība/pašaižliedzība, atturīgums/lojalitāte, uzticība, gatavība aizstāvēt savus uzskatus, godīgums, gatavība risināt konfliktus bez spēka lietošanas.” (Beļickis, 2000, 28)

Pedagoģiskajām vērtībām A. Špona sniedz šādu definējumu: „lietas, fakti, parādības, ko cilvēks pārdzīvo kā sev būtiski nozīmīgas un kas sekmē viņa personības pilnveidošanos, ir pedagoģiskās vērtības”. (Špona, 2006, 60)

„Pedagoģiskās vērtības ir cilvēku attīstības jeb pilnveidošanās avots. Tās galvenokārt veidojas audzināšanas darbībā, izpaužas vienībā ar principiem, normām, mērķiem, ideāliem un raksturo attieksmes.”(Špona, 2006) A. Špona uzsver, ka „personības veidošanos sekmē arī cilvēku uzvedības un darbības paraugi, kas konkrētā situācijā var kļūt par vērtību.” (Špona, 2006, 65)

Tiek uzsvērts, ka: „vispārcilvēciskā vērtība – dzīvība – paceļama pedagoģisko vērtību rangā visaugstāk.” (Nīče, 2001, 68)

Savukārt H. Gudjons arī uzskata, ka „atbilžu sniegšanas process kļūst par vērtību izglītības pamatu.

- Kas es esmu? (pašapliecināšanās jautājums) – atbildot uz šo jautājumu, notiek sevis apzināšanās, savas identitātes noteikšana, sevis vērojums un vērtējums apkārtējo vidē, kas neapšaubāmi nozīmē arī savas vērtību skalas noformēšanu, savas individualitātes veidošanu.

- Kāpēc es esmu? (jēgveidojošais jautājums) – atbildot uz šo jautājumu, cilvēks izprot savu vietu un nozīmi pasaulē, apzinās sevi kā aktīvu un radošu daļu kopējā kultūras vidē, tver pasauli tās kopsakarībās un tādējādi izzina, pieņem vai noliedz, mācās sadzīvot ar jau pirms viņa eksistējošām vērtību sistēmām, kļūst par kultūras būtni, kas tālāk nes noteiktas kultūrvides vērtību kodolu.

- Kas man jādara? (orientācijas laikā un telpā jautājums) - atbildot uz šo jautājumu, cilvēks apzinās sevi kā aktīvu kādas sabiedrības locekli, kā savas rīcības noteicēju konkrētā sociālā kontekstā, turklāt apzinoties un uzņemoties atbildību gan savā, gan citu cilvēku priekšā. Šis process ir saistīts ar cilvēka rīcības atbilstību konkrētas sabiedrības aktuālām vērtībām, to pieņemšanu, kritisku novērtēšanu, attīstīšanu.” (Gudjons, 1998, 219)

Tieši šo jautājumu kontekstā atklājas arī Ž. Delora definēto mūsdienīgās izglītības četru pīlāru vērtību aspekts:

- „zināšanu un patiesuma vērtība, mācoties, lai zinātu;
- produktīvas interpersonālās komunikācijas, kreatīvas un kritiskas domāšanas vērtības, mācoties darīt;
- citu cilvēku kā vērtības apzināšanās, mācoties dzīvot kopā;
- sevis un savu vērtību sistēmas apzināšanās, mācoties būt.”

(Delor.1996)

Visi augstāk minētie jautājumi definē cilvēka attiecību ar pasauli izzināšanu trīs līmeņos:

- „cilvēka attiecības pašam ar sevi (individualizācija)
- ar citiem cilvēkiem un sabiedrību kopumā (socializācija)
- ar dabas un kultūras vidi (kulturizācija) „(Burāne, 2002, 110)

„Vērtības, kas šajās attiecībās dominē un kuras izglītības un personības attīstības procesā ir jāapgūst, iedala četrās daļās – pats; attiecības ar citiem; sabiedrība; vide.

• 1.Pats– mēs esam unikālas cilvēciskas būtnes, kuras ir spējīgas uz garīgu, morālu, intelektuālu, fizisku izaugsmi un attīstību. Balstoties uz šīm vērtībām, mums ir jāattīsta rakstura vājo un stipro pušu izpratne, pašdisciplīna, pašcieņa, mūsu dzīves jēgas un mērķa izpratne, atbildība par mūsu talantu, tiesību un iespēju izmantošanu, zināšanas, prāts, sapratne, spēja uzņemties atbildību par savu rīcību.

• 2. Attiecības ar citiem – citu vērtēšana un citu vērtības apzināšanās ir nozīmīga ne tikai viņu darbības un dzīvju aspektā. Attiecības ar apkārtējiem ir būtiska vērtība mūsu pašu izaugsmei. Balstoties uz attiecību ar citiem vērtību, mums: jācieņa citi, jārupējas par citiem, jāatklāj citiem viņu vērtība, jāsadarbojas ar citiem, jācieņa citu privātā dzīve un noslēpumi, konflikti jārisina mierīgi.

• 3. Sabiedrība – uzticība, taisnīgums, brīvība utt. Uz šo vērtību bāzes mums jāsaprot un jāpilda savi pilsoņu pienākumi, jānoraida tie likumi vai vērtības, kas var kaitēt sabiedrībai un tās locekļiem, jācieņa reliģiskās un kultūras atšķirības, sava dzīve jāveido godīga, atklāta, patiesa, labvēlīga.

• 4. Vide – dabas un kultūras vide ir cilvēka eksistences pamats, iedvesmas radošā sākuma avots. Balstoties uz vides kā vērtības izpratni, mums jānodrošina dzīvei piemērota un skaista apkārtnē, jāsaprot cilvēka vieta dabā, jābūt atbildīgiem

par citām dzīvām būtnēm, jāsaglabā līdzsvars un dažādība dabā, jā rūpējas par izpostītās vides atjaunošanu.” (Burāne, 2002, 109)

- „Vērtību izglītība ietver ikvienu sfēru, kurā nepieciešams spriest par to, kas ir labs un slikts. Tas nozīmē, ka vērtību izziņa, apziņa un īstenošana kļūst par katra mācību priekšmeta mērķi ikvienā vecumposmā. Tas izglītības procesam visas dzīves garumā iešķir jēgpilnumu, mērķtiecību un globālās ētikas īstenošanās raksturu. No vienas puses tā nepieciešama, lai veidotu tādu attieksmi pret pasauli un citiem cilvēkiem, kas pozitīvi un balstoties uz humānām vērtībām ļautu risināt pasaules globālās problēmas, un, no otras – tā nepieciešama kā viens no balstiem pašas izglītības pamatjautājumu risināšanai un mērķu sasniegšanai.”(Burāne, 2002, 112)

- „Vērtības nosaka, kam mēs ticēsim, ko domāsim, kā veidosim savu dzīvi. Vērtības, ko jaunajai paaudzei piedāvā vecāko paaudžu grupas, nav savstarpēji saskanīgas. Tāpēc ļoti svarīgi jauniešus izglītot vērtību jomā, lai noteiktā situācijā viņi veiktu adekvātu izvēli. Ja viņi būs apmierināti ar izvēli un gatavi to atkārtot, tas pozitīvi ietekmēs visu viņu turpmāko dzīvi.” (Šteinberga, Tunne, 1999, 104)

Pasaulei mainoties, noteikti mainās vērtības. To var secināt arī pēc dažādu autoru domā. Taču pēc autores domām, dzīvība kā vērtība vērtējama visaugstāk un tās svētumu nepieciešams ieaudzināt jau no agras bērnības gan ģimenē, gan pirmsskolā un skolā. Darba autore secina, ka jautājumi par vērtībām ir bijuši aktuāli vienmēr. Dažādi jēdziena „vērtības” skaidrojumi, kā secina darba autore, tiek apkopoti zem tādiem vārdiem kā „nozīmīgs, svarīgs, būtisks”. Teorētiskajā literatūrā apkopoti dažādas vērtību klasifikācijas. Pirmsskolas pedagoģiskajā procesā būtiska loma ir dažādām tautas, kā arī pirmsskolas tradīcijām, kas sekmē dažādu vērtību veidošanos bērnos.

2. Tradīciju nozīme vērtību veidošanās procesā

2.1. Tradīciju raksturojums

Bērnībā cilvēki noteikti piedzīvo dažādus emocionālus brīžus un bieži to atceras būdami pieauguši. Lai sniegtu vairāk pozitīvo emociju bērniem ir jāļauj tiem priecāties par dažādiem dzīves notikumiem un jācenšas tos radīt pēc iespējas biežāk.

Tradīcijas, arī paražas, ir konkrētā ļaužu kopienā izveidojies uzskatu, ieradumu un darbību kopums, kas tiek nodots tālāk no paaudzes paaudzē. Tradīcijas ir kultūras nemateriālā mantojuma elements. Tā kā pasaulē daudz kas mainās, tad arī tradīcijas laika gaitā mainās.

„Tradīcijas jau izsenis bija dažādu vērtību apguves avots. Jau senie latvieši caur latviešu tautas tradīcijām runāja par tādām vērtībām kā ģimene, ģimeniskums, darba tikums, gudrība, labā un skaistā izkopšana, kā arī dabas mīlestība.” (Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1890. gadam, 1991)

„Tradīciju izkopšana sniedz bērnam daudz spilgtu, neaizmirstamu iespaidu. Galvenais svētkos – kopīgs bērnu un pieaugušu neformālais darbs. Kopīgs darbs ar bērniem – tas ir līdzeklis, kas spēj rosināt bērna interesi par mācībām. Priecīgi pārdzīvojumi paceļ dzīves tonusu, saglabā labu garastāvokli; piedalīšanās dejās, rotaļās un sacensībās saliedē bērnus. Šeit pedagogs, bērni un vecāki atrod iespēju radošai darbībai. Svētki veidojas no brīvas bērnu iesaistīšanas notikušajā, uz pārvēršanos no skatītāja dalībniekā. Tā kā svētku saturs balstās uz jau iegūtām zināšanām un priekšstatiem, katrs var parādīt savu erudīciju, parādīt savu apķērību un gūt savu sasniegumu atzīību aplausu veidā. Svētku atmosfēra veicina bērnu atbrīvošanos, bērni ar prieku demonstrē savus panākumus. Katrs dalībnieks – bērns vai pedagogs, vai vecāks, - iegūst lielisku iespēju pašizteiksmi.” (Rodžers, 1994, 26)

Šodienas straujais dzīves ritējums un moderno iekārtu daudzveidība straujiem soļiem mūs ved izaugsmes, pārmaiņu un tehnikas varā. Jaunākā literatūra, pedagoģiskās atziņas prasa pārveidot pirmsskolas pedagoģisko procesu un sadarbību ar bērnu. Pirmsskolas izglītības iestāde ir tā vieta, kur var radīt latviešu tautai raksturīgu gaisotni. „Agrāk latviešiem svētkus radīja ikdienas darba ritums, kas cieši saistījās ar Saules gaitu, kur pazīstami četri svētki, kas saistīti ar

sauli jeb saulgriežiem: ziemas saulgrieži, kad diena visīsākā un nakts visgarākā; pavasara un rudens saulgrieži, kad diena un nakts ir vienādā garumā, un vasaras saulgrieži, kad nakts visīsākā un diena visgarākā.” (Līdeks, 1940,5)

„Īpaša vieta bērnu audzināšanā bija iepazīstināšana ar tuvāko un tālāko apkārtni, atšķirt labo no ļaunā. Ar pieaugušā palīdzību bērns atrod savu nišu dzīvē ne tikai ar folkloras apcerējumu palīdzību, bet arī reālajā dzīvē, kur pārņemot tautas krāto gudrību, emocionālo pieredzi, kļūst garīgi bagātāks un pierāda to ar savām darbībām un arī sadzīvē.” (*Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1890 gadam. Antaloģija*, 1991, 20)

„Folklorā ir pirmais literārais materiāls, ar kuru bērni sastopas. Folklorai ir „jādzīvo” pirmsskolā. Tautas pedagoģijā audzināšana ar tradīcijām vienmēr ir bijusi dzīves sastāvdaļa. Tradīcijām ir bijis patstāvīgs un pastāvīgs raksturs. Bērns ar folkloras palīdzību praktiski apgūst vērtības, kas izpaužas: morālē, indivīda tikumiskajā apziņā, tikumisko jēdzienu apgūvē un izpratnē, darba tikuma uztverē un izpratnē, sava pienākuma izpratnē.

Folklorai ir jābūt pirmajam literatūras materiālam, kuru izmantojam pirmsskolas literārās uztveres veidošanā. „(Krinkele, 2002, 52)

„Pasakas ir tautas ētisko un estētisko vērtību avots. Pasakās atrodas viss, ko mēs sastopam dzīvē. Kad stāstam vai lasām pasakas pirmsskolā, bērni paši pēc tam labprāt tās stāsta un dramatizē, gūstot no šī procesa nenovērtējamu emocionālu pieredzi. Tās veicina ticību labajam. Pedagoģi var iepazīstināt bērnus ar latviešu tautas ētisko un estētisko pieredzi gadu simtiem koptajās latviešu tautas tradīcijās. Varam rosināt bērnus iedziļināties pasaku tēlu pasaulē, izvērtēt viņu rīcību un savstarpējās attiecības. Pasakas palīdz bērnam saprast vairākas īpašības, tādas kā, patiesums, labais un ļaunums, vienkāršība u. c. Pasaka, lai cik pazīstama, ik reizes ir jāpārstāsta, jāpārrāda no jauna. „(Tradicionālā kultūra bērniem, 2008, 115)

Darba autore ir pārliecināta, ka pirmsskolas izglītības iestāde ir tā vieta, kur bērnam var sniegt izpratni par nacionālo kultūru, tradīcijām, svētkiem un to var iedzīvināt praktiskajā darbā. Pirmsskolas izglītības iestādes pedagoģiskais process veicina bērna spējas, izglīto un sniedz priekšstatus par raksturīgākajām garīgajām vērtībām. Pedagoģiem ir jāattīsta bērna spējas. “Daudzveidīgo lietu un dzīvības pasaulē, savā tautā un cilvēcē bērns ir jāieved caur sakārtotu ritmu.” (Černova, 2003,16).

Šo ritmu palīdz veidot četri pieturas punkti- saulgrieži, kurus bērnam kopā ar pieaugušo ir jāsaģaida, jānosvin un jāpavada. Skolotājam atbalstot, parādot, pastāstot, bērns redzēs, ka visu var uzzīmēt, atveidot, izdziedāt, izdejoj. Darot visu kopā, pirmsskolēns sapratīs, ka viņš to spēj izdarīt. Visi četri saulgriežu svētki ir ar savām īpašām tradīcijām, kuras var iedzīvināt arī pirmsskolā, tā gādājot par bērnu vērtību sistēmas sekmēšanu un tradīciju kopšanu.

Kā pirmie no saulgriežu svētkiem, ko mācību gada laikā atzīmē pirmsskolā ir Mārtiņi. „Senajā latviešu gadskārtā Mārtiņi iezīmē rudens beigas un ziemas sākumu.” (Līdeks, 1940, 218) „Tas ir laiks, kad jābeidz visi rudens darbi. Ar Mārtiņiem sākas budēļos iešana, ko sauc par Mārtiņbērniem. Mārtiņos iet budēļos, lai varētu sevi izrādīt un arī apskatīt tās mājas, kur varbūt citādi nav iespējams nokļūt.”(Līdeks, 1940, 222)

„Kā nākamie tiek sagaidīti Ziemas saulgrieži, kad visdziļāko tumsu uzvar gaisma un dienas atkal kļūst garākas. Šajos svētkos valda bagātība un pārpilnība. Šajā laikā klēts ir pilna un tādēļ arī uz Ziemsvētku galda nekā netrūkst. Ēdieniem lielākoties ir simboliska nozīme. Viens no Ziemsvētkiem raksturīgākajiem ēdieniem ir cūkas šņukurs. Tas simbolizē arklus zemes uzaršanai,- tāpat kā cūka ar savu šņukuru ar zemi. Uz Ziemsvētku galda bija jābūt arī zirņiem un pupām, lai būtu bagātība. Par ēšanu Ziemsvētkos stāsta daudz ticējumu un tautasdziesmu.

Ziemsvētki ir īstais laiks jautrajiem masku gājieniem. Masku gājieniem ir dažādi nosaukumi: budēļi, čigāni, kaladnieki, ķekatas, maski, nabagi u.c. Ķekatnieki ir ģērbusies dažādās maskās - nāves, zirga, lāča, dzērves un citās. Tie staigā no ciema uz ciemu un nes visur savu svētību un dzen prom ļaunus garus.

Ziemsvētkus sauc arī par bluķa vakaru. Bluķa velšana bija viena no raksturīgākajām Ziemsvētku tradīcijām, lai gan ticējumos un tautasdziesmās šī tradīcija minēta maz. Šim nolūkam tika nocirsts liels ozola bluķis, kuru bluķa vakarā vilka no viena ciema uz otru, līdz beidzot tas ievilkts sētsvidū, kur ar dziesmām un dejām sadedzināts. Bluķa vilkšana paātrina saules un dzīvības atgriešanos. Bluķa sadedzināšana simbolizē jauna saules gada sākuma, pašu sauli, kas zemniekam ir ļoti svarīga.” (Līdeks, 1940, 7)

„Ziemsvētkos nozīmīga vieta ierādīta zīlēšanai. Par citiem saulgriežu svētkiem nav saglabāties tik daudz ticējumu, kā tas ir Ziemsvētkos. Lielākoties tie saistās ar precēšanos, jaunu meitu vēlme uzzināt, vai šajā gadā viņa tiks izdota tautās vai ne.”(Līdeks, 1940, 9)

„Lieldienas - pavasara saulgrieži, kad gaisma svin uzvaru pār tumsu, laiks, kad diena un nakts vienādā garuma.” (Līdeks, 1940, 33) „Nozīmīgākie Lieldienu priekšdarbi ir lieldienu ēdienu gatavošana un šūpoļu kāršana. Svētkiem jāgatavojas laikus: sakopj māja, krāso olas. Lieldienu rītā pēc iespējas agri jāceļas. Lai labi veiktos darbi visu gadu, jāuzvelk gluži jauns krekls un jāiet nopērt aizgulējušies. Ūdenī, kas tek pret sauli, - „dzīvajā ūdenī” – jānomazgā mute, lai neviens nevar nekā ļauna padarīt.”(Līdeks, 1940, 45)

„Jāņi - pašā vasaras vidū, vasaras saulgriežos, kad visgarākajai dienai seko visīsākā nakts, latvieši svin Jāņus”, saka O. Līdeks. „Šo svētku tradīcijas galvenokārt saistās ar Saules spēku un auglības vairošanu. Gadsimtiem ilgi vasaras saulgriežu naktī Latvijas dažādos nostūros ir degušas Jāņugunis, skanējušas līksmas Jāņu dziesmas. Līdz Jāņu ielīgošanai jāpabeidz daudzie lauku darbi, jāuzkopj mājas. Zāļu dienā – 23. jūnijā – ar meijām un Jāņu zālēm izpušķo istabas, vārtus, sētsvidu un durvis. Tiek darināti ne tikai ozola vainagi – iecienīti arī sarkanā un baltā āboliņa vainadziņi.” (Līdeks, 1940, 50). „Dziesmas skandina visu nakti. Izlīgojušies Jāņa bērni dodas uz kādu augstāku pakalnu dedzināt Jāņuguni. Līgošanu Jāņu bērni beidz, ieraugot sauli uzlecam.” (Līdeks, 1940,51) Šais apraksts ir apskatīta tikai neliela daļa no visas pieejamās informācijas. Darba autore ir piekūrusies svarīgākajām atziņām un tam, ko vissekmīgāk var iedzīvināt pirmsskolas izglītības iestādē. Katrā pirmsskolas izglītības iestādē ir savas svētku un gadskārtu svinības un svētku svinēšanas tradīcijas. Pedagoģijas speciālisti atzīst, ka svētku svinēšanai un mūzikai ir svarīga loma bērnu un arī pieaugušo dzīvē.

Apkopojot dažādo informāciju par tradīcijām, tautas tradīcijām, to svinēšanas nozīmi un paražām, autore secina, ka pedagogam vispirms ir jābūt personībai, nacionālo tradīciju atbalstītājam un ar pedagoģisko kompetenci, lai spētu pēc iespējas veiksmīgāk atklāt tās vērtības, kas paslēptas tautas tradīcijās.

Par latviešu gadskārtu svētkiem un godiem ir daudz dziesmu, ieražu, nostāstu un tradīciju. Tāpēc, gatavojoties kārtējiem svētkiem pirmsskolas izglītības iestādē, aicināsim pedagogus, vecākus, vecvecākus, lai stāsta bērniem, kas ir saulgrieži, kā vecvecāki tos ir svinējuši. Lai varētu dot ieteikumus vecākiem, vispirms pašiem pedagogiem ir jāzina, kas ir saprotams arī pirmsskolēnam.

Taču pirmsskolā bez gadskārtu svētkiem tiek svinēti arī citi latviešu tautas svētki, kā arī kalendārā ierakstītās svinamās dienas. Tā pat ikvienā

pirmsskolas izglītības iestādē un tās katrā grupā ir savas individuālas tradīcijas, kam ir neatsverama nozīme bērnu vērtību sistēmas pilnveidē.

2.2. Svētku nozīme pirmsskolā

„Svētki cilvēku mijiedarbības sistēmā vienmēr ir bijuši centrālajā vietā, veicinājuši tieksmi pret brīnišķīgo, veidojuši emocionālu pacilātību un noņēmuši emocionālu saspriegumu, apmierinājuši vajadzību kontaktēt ar citiem cilvēkiem, izraisījuši cilvēkam dziļas jūtas.” (Špona, 2000,173.lpp.) Attēlojot cilvēku dzīves procesu norises svarīgu sfēru, svētki, pašā sākotnē, paredzēti saskarsmei. Eksistē divi priekšstati – „svētku saskarsme” un „svētku komunikācija”.

„Svētku saskarsme – tas ir daudzveidīgu procesu kopums, kas notiek cilvēku mijiedarbībā svētkos. Svētku komunikācija – svētku informācijas nodošanas process (daiļrade, pieredze utt.).

Formas un līmeņi svētku mijiedarbības procesu īstenošanai ir dažādi. Svētku norises subjekti kļūs pedagogs, bērns, vecāks. Skolotāja, bērna un vecāka mijiedarbībā var izdalīt trīs puses:

- Komunikatīva – informācijas apmaiņa starp cilvēkiem;
- Perceptīva – partneru uztveršanas process un saprašanas noteikšana.

Perceptīva mijiedarbības puse nozīmē partneru savstarpējas uztveršanas un izzināšanas procesu un uz tā pamata saprašanas nostādīšana. Cilvēks ienāk saskarsmē kā personība un ar saskarsmes partneri tiek uztverts arī kā personība. Izzināšanas gaitā vienlaicīgi īstenojas vairāki procesi: cita cilvēka emocionāls novērtējums, mēģinājums saprast viņa rīcību, viņa uzvedības stratēģijas izmaiņas nostādīšana, savas uzvedības stratēģijas nostādīšana;

- Interaktīva – saskarsmes veidošana starp indivīdiem.

Harmoniska un pilnīga bērna attīstība ir iespējama tikai intensīvā un pastāvīgā saskarsmē ar pieaugušajiem un vienaudžiem. To veicina arī bērna un viņa radnieku līdzdalība pirmsskolas izglītības iestādes svētku organizācijā un norisē. Svētki veido apstākļus emocionāli – psiholoģiskai labklājībai, attīsta gribu, tikumību, rada noteiktu garīgo noskaņojumu, modina pašizteiksmes interesi, labvēlīgi ietekmē bērnu psihi, kā arī sekmē vērtību izpratni. Pedagoģa uzdevums ir

palīdzēt bērnam pilnā mērā attīstīt savas spējas, un ar šo palīdzību jāsaprot spēju radīt audzinošus apstākļus, māka saprātīgi organizēt bērna dzīvi, aizraut viņu ar tādām nodarbībām, kas pēc iespējas pilnīgāk atklātu viņa dabiskās dotības.

Svētki ir ļoti efektīva pedagoga, bērnu un vecāku sadarbības forma. Dažādu pasākumu sagatavošanas laikā ir daudz iespējas bērnu un vecāku saskarsmei. Kontaktēšanas laikā ar vecākiem vai pedagogiem attiecības kļūst siltas un uzticības pilnas. Pieaugušie var palīdzēt bērniem. Vispirms piedāvāt komunikācijas prasmes piemērus pieaugušo un vienaudžu vidē.

Svētkos ir daudz iespējas saskarsmei un attiecībām. Bērni svētkiem piešķir īpašu nozīmi. Sagatavošanas darbs veido radošo atmosfēru, aktivitātes izrādīšanai. Kopīgs darbs un intereses apvieno bērnus un vecākus, labvēlīgi ietekmē bērna personības veidošanos. Vecāki bērnu acīs kļūst par varoņiem. Bērnu jūtīgās dvēseles ir svētīga augsne, kas spējīga izaudzēt labuma un tikumības sēkliņas.”(Štāls, 1927, 137)

No mīlestības pret bērniem, no viņu interešu pieņemšanas, vajadzību, tieksmju, katra bērna iespēju izprašanas, sākas pirmsskolas izglītības iestādes tradīciju dibināšana. Nav būtiski, vai tas būs koncerts vai izrāde, leļļu izrāde vai karnevāls – galvenais, lai katram bērnam būtu atrasta vieta; lai loma, kuru viņš pildīs, viņam patiktu. Sagatavojot bērnu svētkiem, mēs ievedam viņu nepierastu, jaunu, neparastu jūtu un pārdzīvojumu pasaulē.

„Plānojot svētkus pirmsskolas izglītības iestādē, ir jādomā par to dažādību un atšķirīgām formām.”(Domiņa, 2006, 8) „Tie var būt svētki, koncerti, tematiskie bērnu rīti vai pēcpusdienas, jautrie brīži, teatralizēti pasaku uzvedumi, sporta pasākumi, tikšanās ar...., svētki ar vecāku piedalīšanos.” (Domiņa, 2006, 9)

„Svētku norisē izšķir trīs galvenos posmus:

1. Pirmssvētku jeb sagatavošanās posms.

- Vide: audzina un palīdz izjust latvisko skaistumu; palīdz radīt vajadzīgo noskaņu, papildgūtina svētku svinīgumu; veido bērna priekšstatus par latviešu tautas tradīcijām.

- Telpu pošana, rotāšana.

- Masku gatavošana. Kopā ar bērniem gatavo maskas, ar kurām, piemēram, iet ķekatās.

- Svētku galda klāšana.

- Apģērbs svētkos.
- Svētku norises plānošana.
- bērnu sagatavošana (sarunas par attiecīgiem svētkiem, rotājumiem, ēdieniem);

- mācāmā materiāla meklēšana un mācīšana bērniem;
- dziesmu, rotaļu, deju apgūšana
- Pedagoģiskā kolektīva iesaistīšana svētku gatavošanā un norisē
- Mūzikas skolotāja uzdevumi.

2.Svētku norises posms.

3.Pēcsvētku posms.

- Pedagoģiskais kolektīvs analizē svētku norisi.
- Skolotājs vēro bērnu emocionālo noskaņojumu, ieklausās dialogos.
- Mudina parādīt savas emocijas zīmējumos, stāstos.
- Aplūko fotogrāfijas vai video „(Nacionālais bērnodārzs, 1992).

„Svētkiem ir izvirzāms mērķis un uzdevumi, kur pedagogs apzinās darbības motīvu, kas nosaka darbībai jēgu un darbošanās raksturu. Galvenā pretruna mērķa izvirzīšanas procesā rodas tieši starp mērķi un motīvu. Novēršot šo pretrunu, darbība virzās kā pašorganizēta sistēma un tiek radīti apstākļi subjekta pozīcijas tapšanai. Atkarībā no motīviem darbība iegūst dažādu jēgu.” (Ļeontevs, 1975 ,281) Jebkuru svētku tiešais mērķis ir radīt dabīgu sniegumu, pozitīvu saskarsmi, veicināt pozitīvas emocijas un apmierinājumu, vēlmi darboties. Arī latviešu bērnu folkloras izdevumā (Greble, 1973), sastādītāji, atlasot materiālus, izvirzījuši uzdevumu "parādīt bērnu dzīves un darba attēlojumu latviešu folklorā, galveno vērtību veltot tai tautas daiļrades daļai, kas izmantota bērnu audzināšanā".

Organizējot svētkus pedagoģiskajā procesā, jāatceras, ka svētkiem ir šādas funkcijas:

1. Kognitīvās funkcijas (apmācošās, attīstošās);
2. Sociālās funkcijas (saskarsmes veidošanās, komunicēšana);
3. Darbības funkcijas (motivācija, radošais, estētiskais).
4. Izklaidējošā funkcija(pārsteigums).

„Visas svinības ir bagātas ar dažādām izdarībām, kas cilvēkiem sniedz prieku. Bet tikpat tās ir bagātas ar savām darbībām un rituāliem, kuru uzdevums galvenokārt ir veicināt labestību paust pateicību par to, ko ieguvuši un sasnieguši.

Katri svētki ir dažādi, jo tie notiek dažādos gadalaikos. Cilvēki šajā laikā it kā paceļas pāri savai ikdienai un raizēm, aizmirst tās. Katrās svinībās piedalās konkrēto svētku teiksmas tēls, kam par godu šīs svinības tiek rīkotas.”(Vīķe – Freiberga, 1999, 48)

Pirmsskolas dzīve, kā jau darba autore minēja iepriekš, cieši saistīta ar gadskārtas ritējumu, kas ir saistīts ar Saules gadu. Visa folkloras mācīšana pirmsskolā kārtojas ap gadskārtu. Gadskārtu svētki atkārtojas no gada uz gadu, un pirmsskolas izglītības iestādē katru mēnesi notiek dažādi pasākumi un svētki, kur tiek iesaistīti ne tikai bērni, bet arī viņu vecāki.

„Svinību norisēs saskatāma liela dažādība, jo katra svinību diena atspoguļo gadalaika raksturīgos apstākļus un vajadzības ļaužu dzīvē. Cilvēki caur to paceļas pāri ikdienas pelēcībai un raizēm, it kā ieiedami kādā pilnīgākā, cēlākā pasaulē.” (Grīns, Grīna, 2006, 47)

No iepriekš teiktā var secināt, ka par latviešu gadskārtu svētkiem un godiem ir daudz dziesmu, ieražu, nostāstu un tradīciju. Lai svētkus organizētu un vadītu, pedagogam vispirms ir jābūt personībai, nacionālo tradīciju atbalstītājam un ar pedagoģisko kompetenci. Latviskie svētki veido četrus pieturas punktus - saulgriežus, kurus bērnam kopā ar pieaugušo ir jāsaģaida, jānosvin un jāpavada. Katrā pirmsskolas izglītības iestādē ir savas svētku un gadskārtu svinības un svētku svinēšanas tradīcijas. Svētkiem ir izvirzāms mērķis un uzdevumi. Jebkuru svētku tiešais mērķis ir radīt dabīgu sniegumu, pozitīvu saskarsmi, veicināt pozitīvas emocijas un apmierinājumu, vēlmi darboties. Virzot bērnu latvisko svētku tradīciju pasaulē, organizējot un vadot svētkus, liela loma ir pedagoga darbam, saskarsmei ar bērniem un citiem pieaugušajiem.

3. Vērtību izpratnes veicināšana pirmsskolas periodā

3.1. Ģimenes un pedagogu ietekme pirmsskolēna vērtību izpratnes veidošanā

To, kāds cilvēks ir attiecībās, biznesā, mīlestībā, viņu no dzimšanas dienas iemāca ģimenē. Ģimenē apgūst kā saprasties ar cilvēkiem, kā uzvesties, kā palīdzēt, kā pieprasīt, kā kļūt par personību un citas nozīmīgas lietas. Var teikt, ka pat cilvēka liktenis zināmā mērā atkarīgs no tā, cik laika vecāki bērnībā pavadīja ar saviem pēcnācējiem, ko viņi iemācīja un parādīja tiem. Ir ļoti svarīgi, ka pasauli bērnam parāda viņa māte vai tēvs, nevis mūsdienu tehnoloģijas.

Mīlestība, uzticība, čaklums, labestība un godīgums ir vērtības, kas visveiksmīgāk apgūstamas ģimenē, jo te bērns piedzīvo saskarsmi ar sev visnozīmīgākajiem cilvēkiem. Attiecības, kas valda ģimenē, ietekmē bērna jūtu veidošanos. Tā kā emocijām pirmsskolas vecumā ir noteicoša nozīme un tās nosaka viņa darbības virzienu, emocionālās sfēras veidošanās kļūst par bērna identitātes attīstības pamatu. „Cilvēka identitātes veidošanās process ir pakļauts nemitīgām pārmaiņām un attīstībai. Šis process sākas, kad pirmoreiz satiekas māte un bērns kā divas būtnes, kas var pieskarties un iepazīt viena otru, un beidzas tad, kad zūd indivīda spējas apliecināt sevi savstarpējā saskarsmē.” (Samusēviča, 2003, 32.-33)

Pirmo tikumisko pieredzi, ievirzi vērtību apgūvē, bērns iegūst saskarsmē ar pieaugušajiem. Vajadzība pēc saskarsmes ir nozīmīga sociāla vajadzība. Ja saskarsmes saturs ir pedagoģiski mērķtiecīgs un emocionāli piesātināts, bērna vērtību apguve noris veiksmīgāk. Tas ir nevis iemācītu, principu, attieksmju kopums, bet gatavība vērtēt un radoši atkārtot pieredzē esošos uzvedības modeļus. Bērna saskarsme ar vecākiem notiek visdažādākajās dzīves situācijās. Ģimenē bērns jau no mazām dienām iekļaujas pieaugušo attiecībās, kopā ar viņiem ir sadzīvē. Viņu ietekmē dažāda dzimuma, vecuma un profesiju cilvēki – tas ietekmē bērna pieredzi, jūtas un priekšstatu veidošanos par vērtībām. Vecāki ietekmē bērnus nemitīgi – arī tad, kad audzināšana nenotiek tieši un mērķtiecīgi. Vecāku rīcība, izteicieni, paradumi virza vērtību apguvi bērnam. Atdarinot vecākus, kas bērnam ir visautoritatīvākie un tuvākie paraugi, viņš apgūst uzvedības normas, attieksmi pret apkārtējiem cilvēkiem, sava „Es” apziņu. „Cilvēks piedzimstot

saņem ne tikai ģenētisko, bet arī ģimenes psiholoģisko mantojumu. Ja bērnībā šūnu informācijas līmenī netiek saņemta mīlestības pamatizjūta un uzticēšanās pasaulei, tad pieaugušam cilvēkam ir grūti apzināties un izjust patiesu mīlestību pret sevi un citiem cilvēkiem, jo patiesa mīlestība ietver sevī sapratni, cieņu, uzticēšanos, atbalstu.” (Purmale, 2000, 10)

„Ģimenes vide – vecāku attieksme pret bērniem, ģimenes tradīcijas - veido bērnu un pieaugušo garīgo pasauli, nosaka bērna personības veidošanos un attīstību; viņa vērtību sistēmu. Par drošu pamatu, ko bērnam sniedz pieķeršanās jūtas, vecāku patiesa mīlestība un nedalīta uzmanība raksta Dž. Bolbija un R. Špalleka. Pēc Dž. Boulbija pieķeršanās teorijas katra cilvēka attīstības ceļu un to, cik lielā mērā viņš spēs pielāgoties dažādām saspringtām dzīves situācijām, būtiski nosaka pieķeršanās modelis, kas izveidojies bērnībā. „(Boša, Cīrule, 1996)

Mūsdienu mainīgajā sabiedrībā ģimenei ir jauna jēga. Tiek atzīts, ka „ģimenes ir tikpat daudzveidīgas kā to locekļi. Lielas ģimenes, kurās kopā dzīvo daudzi radnieki, vai mazas ģimenes, kurās ir tikai viens no vecākiem un bērns, - visas un ikviens ietekmē bērnu attīstību, kā arī vērtību izpratni. Vecāki ir pirmie paraugi problēmu risināšanā, sadarbībā, dalīšanās pieredzē.

Ģimene ir sarežģīts sociāls veidojums, kas pilda noteiktas funkcijas:

- reproduktīvo (ģimenē tiek radīti un audzināti bērni);
- saimnieciski ekonomisko (ģimenē tiek veikta pašapkalpošanās); saimnieciskajā dzīvē nozīmīgi ir arī ģimenes uzņēmumi;
- kultūras un audzināšanas (ģimenē jaunā paaudze apgūst savas tautas kultūru, gūst priekšstatu par vērtībām, rod dzīves pieredzi);
- sociālā atbalsta (katram cilvēkam dzīvē ir brīži, kad nepieciešams atbalsts – vai morāls – vai materiāls - , ko var dot ģimene) ”(Karpova, 2002, 284).

„Galvenā ģimenes vērtība nenoliedzami ir savstarpējās attiecības. Noteikta, attīstību neierobežojoša atkarība ir ģimenes bagātības daļa, konteksts, fons, uz kura paaudzes virzās cauri dzīvei.” (Karpova, 2000)

Jau iepriekš autore minēja, ka vecāku personīgajai uzvedībai, dzīves principiem, kā arī pamatvērtībām ir ļoti liela nozīme bērna audzināšanā un vērtību sistēmas izveidē. Būtu svarīgi, lai vecāku izteiktie vārdi un domas saskanētu ar viņu darbiem. Ja tā nenotiek, tad arī bieži vien līdz pat pusaudžu vecumam bērnam nav īsti pareiza priekšstata par lietām, kuras ir labas un kuras – sliktas, ko nozīmē

darīt labi un ko – slikti, kāda būtu labāka uzvedība un kā tomēr nevajadzētu uzvesties un rīkoties. Šādos apstākļos bērnam nevar veidoties pareizs priekšstats ne par sevi, ne citiem, ne arī par vērtībām, kuras ir nozīmīgas katra cilvēka personības attīstībā.

Jebkura mūsu, kā vecāku darbība ir sava veida skola jaunajiem censoņām. Pašsaprotams ir fakts, ka ar savu rīcību, vārdiem un darbiem, dzīves un savstarpējo attiecību modeli mēs izglītojam bērnus. Vecāku un skolotāju darbības bērni, jo īpaši pirmsskolas posmā uztver kā normu un mācās no tām. Tieši šī iemesla dēļ pieaugušajiem ir jābūt gana uzmanīgiem, sevis pasniegšanas nozīmē, kontaktējoties ar bērniem. Pirmsskolas vecumposmā bērni kā sūklis uztver visu apkārt notiekošo. Vēro, mācās, uztver un analizē atbilstoši savam vecumam. Pieaugušajiem ir jāapzinās cik nozīmīgs ir viņu uzvedības modelis, kontaktējoties ar pirmsskolēniem.

Pedagogs A. Makarenko uzskata, ka: „Pirmā un galvenā audzināšanas metode ģimenē ir vecāku prasīgums pašiem pret sevi, viņu cieņa pret ģimeni, vecāku kontrole par katru savu soli. Bērni mācās no vecākiem, atdarina viņus, tādēļ vecāku izturēšanās, viņu savstarpējās attiecības, valodas kultūra, rīcības veids ik dienu, ik brīdī atstāj pēdas jauno pilsoņu dvēselē.”, un tādēļ autors uzsver: „Pirms jūs sākat audzināt bērnus, pārdomājiet par savu uzvedību!” (Makarenko, 1977, 201)

„Pasaules izziņa sākas no mājām, ģimenes. Tā ir tuvākā apkārtnē, kurā bērns dzīvo. Tā ir labsajūta un mīlestības vide, sava pasaule, kurai viņš ir piederīgs. Ģimene – bērna garīgais pamats, balsts un ceļa rādītājs.” (Nīče, 2001, 8)

Darba autore uzskata, ka to vislabāk iespēj harmoniska ģimene. Harmoniska ģimene ir tā, kurā laulātie patstāvīgi cenšas izzināt paši sevi un savus bērnus, ir saskanīgās attiecības ar vecāko paaudzi, tiek koptas ģimenes tradīcijas (Ziemassvētki, Lieldienas, kopīgas nodarbes – ekskursijas, talkas, izklaides pasākumi utt.). Piedāvā bērnam dažāda veida izglītojošus pasākumus – teātra, muzeja, izstāžu apmeklējumus. Ieinteresē skatīties izglītojošus raidījumus. Veicina pareizu (atbilstošu viņa vecumam) bērna izvēli tehnoloģiju plašajā klāstā. Dažādu sabiedrisko jaunumu pārspriešana veicinās bērna izpratni par vecāku vērtību sistēmu, kā arī dzīves uztveri kopumā.

Tomēr, bērnam nonākot pirmsskolas vidē neatsverama loma ir pirmsskolas pedagoģiskajam kolektīvam, kas tāpat kā ģimene sniedz savu artavu bērna vērtību izpratnes sekmēšanā.

Bērns, nonākot pirmsskolas izglītības iestādē, saskaras ar saviem pirmajiem skolotājiem, kas nav ne māte, ne tēvs, ne kāds cits tuvs radnieks. Sākotnēji tik svešs un nepazīstams pieaugušais patiesībā nereti kļūst par bērna vērtību izpratnes pirmo pārmaiņu sekmētāju, jo pirmsskolas pedagogam ir neatsverama ietekme bērna vērtīborientācijas sekmēšanā.

Svarīgi būtu, lai katrs pedagogs uzskatītu, ka izglītība nav tikai akadēmisku zināšanu apgūšana, bet arī dzīves gudrības iegūšanas rezultāts, lai bērnu sagatavotu dzīvei kopumā.

Zinātnieki norāda, ka garīguma problēma pasaulē ir kļuvusi ļoti aktuāla. Skolā skolēnu skaits palielinās, bet vai palielinās izglītoto skaits. „(..) tikai nespeciālisti visai bieži zināšanas apguvi un izglītību uzskata par sinonīmiem.” (Blūms, 1884, 34)

„Cilvēkam jāaug brīvam, patstāvīgam un atbildīgam par sevi, saviem darbiem un spriedumiem. Pedagogs ir tas cilvēks, kuram ir jāpalīdz un daļēji arī jāvirza šī attīstība ar savu personības spēku, priekšzīmi un saprotošo attieksmi.” (Šteinberga, Tunne, 1999, 27)

Sadarbība ar ģimeni ir būtisks pedagoģiskā darba virziens. Vēlams sniegt atbalstu un zināšanas vecākiem, lai sekmētu mērķtiecību audzināšanā un vērtībizglītībā. Tās var būt dažādas darba formas – gan pārrunas vecāku sapulcēs, gan pedagogu un psihologu izglītojošas lekcijas, gan informācija un padomi vecāku stendos, gan individuālas un grupu konsultācijas. D. Lieģeniece, raksturojot bērnu no kopveseluma pozīcijām un izprotot viņu kā „viengabalainu cilvēku” izdala vairākas funkcijas, kas piemīt pedagogam mijiedarbībā ar bērnu:

- Jo „pedagogs ir palīgs un vidutājs bērna „ārējo” vērtību izskaidrošanā un pārejā no „aktuālās attīstības zonas” uz viņa „tuvākās attīstības zonu”;
- Pedagogs ir palīgs bērna pētnieciskajā darbībā, kurā bērns strukturē un veido savas zināšanas (viedokļus, spriedumus, slēdzienus) un attīsta izziņas procesus;
- Pedagogs ir palīgs bērna praktiskajā darbībā iemaņu, prasmju, darbības paradumu veidošanā;

- Empātija, sensitivitāte pret skolēnu vajadzībām;
- Pozitīvs atbalsts skolēniem sava „Es” pieņemšanā;
- Prasme mācīšanai piedēvēt personīgu nokrāsu;
- Silta neformāla, viegla saskarsmes stila pieņemšana.”(Lieģeniece, 1999)

3.2. Pirmsskolas vides ietekme bērna vērtību izpratnes veidošanā

Pirmsskolas vecuma bērnu psihofizioloģiskās īpatnības paver plašas iespējas vērtību veidošanās sekmēšanai. Šī vecuma bērni ātri uztver, viegli iegaumē dažādas viņus interesējošas lietas. „To nosaka viņu nervu sistēmas plastiskums, aktīva reakcija uz ārējās vides ietekmēm. Ļoti daudzas uztvertās parādības kļūst par bērna jūtu, spraigas uzmanības, atdarināšanas un pārdomu objektiem. Taču niecīgā dzīves pieredze, neprasme adekvāti novērtēt uztverto bieži ir par iemeslu tam, ka bērns nespēj atšķirt labu no ļauna un izvēlēties vēlamo izturēšanās veidu. Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai bērnam tuvākie cilvēki kļūtu tam par atdarināšanas cienīgu paraugu, lai viņi mērķtiecīgi virzītu un sistemātiski trenētu bērnu tikumisko uzvedību. Vērtības ir uzlūkojamas ciešā sasaistē ar tikumu – bērna tikumiskās pozīcijas veidošanās ietekmē vide un tās vērtību saturs. „Katrā dzīves dienā pirmsskolas vecuma bērns paplašina priekšstatus par pasauli, cilvēkiem, sevi pašu un veido savu attieksmi jeb tikumisko pozīciju, kas parādās uzvedībā un attīstās praktiskā darbībā. Tādēļ audzināšanā svarīgi izkopt bērna estētiskās jūtas, veidojot dabas un apkārtējo parādību skaistuma izpratni. Tas padara bērnu garīgi bagātu un emocionāli atsaucīgu. Neizkopta jūtu un emocionālā pasaule ir šķērslis harmoniskas personības izveidei.” (Golubina, 2007, 261)

„Pirmsskolas izglītības programmā” par vidi teikts :”Liela nozīme ir videi, kurā bērns atrodas. Bērni apgūst apkārtējo pasauli un iegūst pieredzi no apkārtējās vides - vienaudžiem, pieaugušajiem un viņu savstarpējām attiecībām; par lietām un to sakārtotību, sabiedrības un lietu mijiedarbību. Ja vide ir attīstoša, tad tajā bērns var būt pārveidotājs, pilnveidotājs, radītājs. Pretējā gadījumā gan bērns, gan vide ir statiski, sastinguši, tie viens otru nepapildina.”(Pirmsskolas izglītības programma, 1997, 3)

Vide ir daudzkomponentu jēdziens. Jēdzienu „mācību vide” I. Šūmane skaidro šādi: „Mācību vide ir mērķtiecīgi organizēts fizisko, sociālo un informatīvo apstākļu kopums, kurā skolēns veido un īsteno savu pieredzi: zināšanas, prasmes un attieksmes pret sevi un apkārtējo pasauli”. (Šūmane, 2012, 22)

Šūmanes izdalītos trīs mācību vides apstākļu kopumus- fizisko apstākļu kopumu, sociālo apstākļu kopumu un informatīvo apstākļu kopumu, var pielīdzināt arī pirmsskolas mācību videi.

„Fizisko apstākļu kopums tiek organizēts noteiktā telpā, kas ir mācību fiziskās vides ietvars. Mācību vides fizisko aspektu raksturo dažādu fizikālo, fizisko, ergonomisko, estētisko apstākļu kopums.

Sociālais apstākļu kopums ir kā starppersonu attiecības, attiecības starp konkrētām personām ar mērķi uzzināt un izprast otra cilvēka vēlmes, vajadzības, uzskatus.

Informatīvais apstākļu kopums ir mācību līdzekļi, mācību palīglīdzekļi, tehniskie mācību palīglīdzekļi.” (Šūmane, 2012)

Katras sabiedrības kultūrā ir sava valdošā vērtību sistēma, kura ietekmē organizācijā pastāvošās vērtības, bet tās var būt arī atšķirīgas no sabiedrībā dominējošajām vērtībām.

„Katra tauta savā vēsturiskajā pieredzē nonāk pie līdzīgām pamatvērtībām. Tomēr ceļi pie šīm vērtībām ir dažādi un unikāls ir arī šo vērtību salikums un krāsu niansējums. Pirmsskolā paveras iespēja radīt savai tautai raksturīgu kultūras mikrovidi, kas neaprobežojas tikai ar telpu noformējumu, bet vispirms ir attiecību un attieksmju vide.” (Boša, 1992, 3) Latviešu tautas dzīvesziņa balstās uz dziļu darba, dabas un cilvēkmīlestību, tai piemīt arī dzirkstoša humora izjūta. Bērnam šāds garīgo vērtību mantojums var sniegt gudru un estētisku izziņas materiālu, kas var kļūt par pamatu tikumisko īpašību veidošanai un izkopšanai. „Pirmsskolas vecumā jēdziens „tikumiskā audzināšana” ietver: tikumības priekšstatu, jēdzienu, tikumisko uzskatu un pārlicības veidošanu; bērna tikumiskas rīcības un uzvedības organizēšanu; nepieciešamo tikumisko īpašību – godīguma, atsaucības, draudzīguma, čakluma utt. – izkopšanu; sistemātiskuma un pakāpeniskuma ievērošanu tikumisko jēdzienu apgūšanā un apjaušanā, panākot to pārveidošanos par nepieciešamību, lai ar laiku tie kļūtu par morāles pamatu.” (Golubina, 2007, 253.-254)

Emocionāli pārdzīvota cilvēku savstarpējā saskarsme un mijdarbība ar vidi rada attieksmju un vērtību veidošanās nosacījumus. Vide ap mums, tā ir gan kultūrpolitika, gan daba, gan cilvēki. „Kultūrvide makrovides, mikrovides un mesovides līmenī ietekmē apgūstamo tikumisko vērtību saturu. Bērns socializējas sabiedrībā, adaptējas, pašrealizējas un, balstoties uz vides vērtībām, veido savu attieksmi.” (Karpova, 1998 155)

Bērnu darbībai ir nepieciešami dažādi nosacījumi un videi ir jābūt uz pašmotivētu darbību orientētai, tajā pašā laikā ir jābūt pieejamai lietu videi, kas ļauj īstenot šo pašmotivēto darbību. Arī saistībā ar vērtību sistēmas pilnveidi var teikt, ka bērnu virzīšana vērtību apgūvē var notikt caur lietu vidi, kas motivē bērnu pašizteikties radoši. Šādi organizētā mācību vidē audzināšanas funkcijas, kas sevī ietver arī vērtību apgūvi, tiek sekmētas daudz ilgtspējīgāk un bērnu darbība ir motivētāka.

Jebkura bērna personības veidošanos ietekmē vide. Starp cilvēku un vidi pastāv noteikta, stingra mijiedarbība, kas būtiski ir ietekmējusi cilvēka personību. Bērns pilnvērtīgi var attīstīties tikai vidē, pārņemot apkārtējās vides pieredzi, tiek apgūtas zināšanas, prasmes, attieksmes, veidojas vērtību orientācijas uzvedība, bērns apgūst sociālās lomas.

Ģimenes, pirmsskolas pedagoga un mācību vides nozīme pirmsskolēna vērtību izpratnes sekmēšanā noteikti ir neatsverams palīgs bērnam sniedzot iespēju pašam vērtēt, piedalīties, izteikties, un izdarīt savus secinājumus. Apkopojot dažādu autoru viedokļus, darba autore secina, ka vērtību izpratni nevar ietekmēt ārēji – vērtību maiņa ir dziļš, individuāls process, kas visiem nenorit vienādi. Pirmsskolā galvenie vērtību sekmētāji ir pedagogi, taču tikpat svarīga loma ir mācību videi, kam jābūt attīstību rosinošai un vērtību izpratni sekmējošai.

Ģimenes tradīcijas, ne tikai gadskārtu svētki un kalendārā ierakstītās svētku dienas sekmē bērna vērtību izpratnes un sistēmas veidošanas. Pēc autore domām, tikpat nozīmīgi ir arī ikvienā ģimenē ieviest kādas savas ģimenes tradīcijas, kas tiek izkoptas, pilnveidotas un sagādā prieku gan bērniem, gan pieaugušajiem.

Pirmsskolas pedagoga loma bērna vērtību sistēmas sekmēšanā ir tikpat nozīmīga, kā ģimenes. Pedagoga uzdevums ir izvērtēt, kādas vispārcilvēcīgās un tradicionālās vērtības bērniem šķiet visbūtiskākās viņam, lai izprastu, kādi pasākumi veicami, lai sekmētu noteiktas vērtību grupas. Pedagoģis ir cilvēks, kas lielu dienas daļu pavada kopā ar bērnu, vērojot viņu, izvērtēt būtu nepieciešams tās

lietas, kam nepieciešams pievērst lielāku vērību. Šādi novērojumi pedagogam var palīdzēt gaidāmā pasākuma plānošanā, jo to iespējams ieplānot tā, lai sekmētu noteiktu vērtību izpratnes veidošanos.

4. Pētījuma par tradīciju ievērošanas nozīmi rezultātu analīze

Kvalifikācijas darba „Tradīciju ievērošanas nozīme pirmsskolēna dzīvē” praktiskā pētījuma mērķis ir noskaidrot, vai tradīciju ievērošana pirmsskolā veicina izpratni par vērtībām.

Pētījums tika veikts Rīgas pirmsskolas izglītības iestādē (turpmāk tekstā pirmsskola). Pētījuma bāze ir Rīgas pirmsskolas izglītības iestādes 5 – 6 gadus vecu bērnu grupa, pirmsskolas pedagoģiskais kolektīvs. Pētījumā piedalījās 14 pirmsskolas pedagogi un 14 pirmsskolēni. Pētījums tika veikts 2018./2019.m.g.

Praktiskajā pētījumā tika izmantotas šādas metodes: datu analīze, anketaptauja, vērošana, iegūto datu analīze.

Datu analīze tiek izmantota, lai iegūtu vairākus viedokļus, skaidrojumus. Kā arī, lai iegūtu informāciju par tradīcijām, kuras atzīmē pirmsskola.

Anketaptauju autore veica ar atvērta tipa 5 jautājumiem. (sk.1.pielikumu) Ar anketaptaujas palīdzību tika noskaidrots 14 pirmsskolas pedagogu viedoklis par tradīciju ievērošanas nozīmi pirmsskolēna dzīvē. Tā kā pētījumā piedalās arī vecākā pirmsskolas vecuma grupa, tad autore veica aptauju, lai noskaidrotu bērnu nozīmīgākās vērtības. Autore aptauju pirmsskolēniem veica ar attēlu palīdzību.

Novērošana ir kvalitatīva pētniecības metode, viena no empīrisku datu ieguves metodēm. Novērojumi ir nozīmīgi tāpēc, ka šī metode ļauj precīzāk izprast cilvēka rīcības nianšes un jēgu. Novērojumu centrā ir cilvēks ar savu gribu, sajūtām un izjūtām, darbīgs un zināt gribošs. Novērošanas sākotnējos datus apstrādā periodiski, jo ikdienas novērošanas analīze var sniegt neprecīzus, situatīvus skaidrojumus, kas neraksturo likumsakarības (Kristapsone, 2008, 269). Novērošanu autore veica mācību gada sākumā un pirms Mārtiņdienas. Lai noskaidrotu, kādas ir vērtību izmaiņas, apmeklējot pasākumu kā skatītājs un kā dalībnieks.

Lai noskaidrotu, kādas ir pirmsskolēna vērtību izmaiņas tika izvirzīti šādi kritēriji:

- Draudzīgums

- Labestība
- Cieņa
- Patriotisms
- Saticība
- Kopā būšana
- Mīlestība
- Rūpes par citiem
- Draudzīgums

Kritēriju novērtējumam tika izvirzīti šādi nosacījumi:

- Piemīt
- Daļēji piemīt
- Nepiemīt

Darba autore veicot datu analīzi, noskaidroja, ka pirmsskolas izglītībā iestādē tiek piekoptas dažādas tradīcijas. Ne tikai saulgriežu svētki, bet arī citas nozīmīgas dienas tiek atzīmētas. Iestādē tradīcijas tiek atzīmes katru gadu. Noteiktās iestādes tradīcijas autore ir uzskaitījusi:

- Zinību diena
- Sporta diena
- Miķeldienas pasākums
- Mārtiņdienas pasākums
- Lācplēša diena
- Latvijas valsts dzimšanas diena
- Ziemassvētki
- Mātes dienas pasākums
- Izlaidums
- Līgo svētki

Apskatot, uzskaitītās tradīcijas var secināt, ka pirmsskolas iestādē ir svarīga arī latviešu tautas tradīciju atzīmēšana.

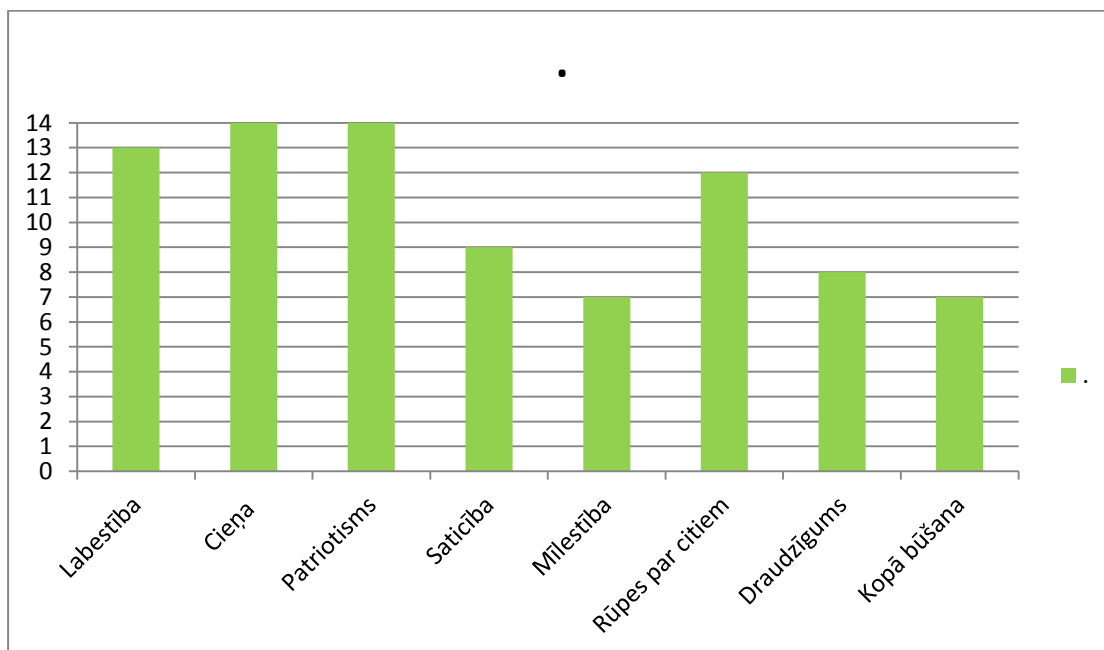
Iestādē Zinību diena tiek atzīme ar kādu muzikālu pārsteigumu bērniem. Tad kopīgi dodas rotaļas un dejās. Pirmsskolas tradīcijā jau vairākus gadus ir sporta diena,

kas tiek atzīmēta tieši septembrī, lai veicinātu bērnu adaptāciju pēc vasaras atpūtas. Noteikti šī pirmsskolas tradīcija veicina visu iestādes saliedētību un tiek gūtas dažādas vērtības kā draudzīgums, veselīgs dzīvesveids, kopā būšanas prieks, sadarbība un citas. Tiek atzīmēti arī latviešu tautas tradicionālie svētki – Miķeļdiena. Parasti Miķeļdienu atzīmējot ar pedagogu izrādi un katra pirmsskolas grupa sev sarūpē bagātīgi klātu galdu pēc izrādes. Mārtiņdienu atzīmē arī ar skolotāju priekšnesumu bērniem. Bērni ierodas maskās, visi iet rotaļās, dzied dziesmas un tiek pasniegts arī cienasts visiem. Bet šoreiz darba autore ar pirmsskolas grupu, kura piedalās pētījumā organizēja grupas uzstāšanos ar tautasdziesmu skaitīšanu. Lāčplēša dienu pirmsskolā atzīmē ar sveču novietošanu Latvijas valsts kontūrā un stāstiem par šo dienu. Latvijas valsts dzimšanas diena tiek atzīmēta ar koncertu, šogad tas bija īpaši grandiozs. Ziemassvētkus pirmsskolā atzīmē katra grupa pēc saviem ieskatiem, vai ar bērnu uzvedumu, koncertu vai ar izbraucienu ārpus iestādes. Mātes dienai par godu katra grupa izveido uzvedumu vai koncertu. Tajā biežāk piedalās mammas un vecmāmiņas. Izlaidumi arī tiek atzīmēti ar teātra vai koncerta uzvedumu, kurā tiek sveikti ne tikai bērni, bet arī viņu pedagogi. Līgo svētkos pirmsskolā bērni ierodas ar jāņu zālēm, iet rotaļās, dzied dziesmas. Starp visiem šiem svētkiem notiek arī dažādi citi koncerti, teātra uzvedumi, ekskursijas, kuros bērni labprāt piedalās.

Darba autore veicot anketaptauju guva lielu atsaucību no pedagogu puses. Apkopojot datus, autore var secināt, ka visi 14 pedagogi savā darba grupā pievērš uzmanību tautas tradīcijām.

Uz jautājumu par „grupas tradīcijām” 12 pedagogi min, ka tiek atzīmētas dzimšanas dienas, mantu dienas, 2 pedagogu grupās ziemas laikā notiekot arī tējas pēcpusdiena, kad tiek dzerta tēja un ēsti cepumi un vecmāmiņu pēcpusdiena, kad uz koncertu tiek aicinātas tikai vecmāmiņas.

Apkopojošas atbildes par vērtībām, kas tiek sekmētas caur tradīcijām, tiek izteikti dažādi varianti. (sk.1.attēlu)

1.attēls. Pedagogu uzskaitītās vērtības.

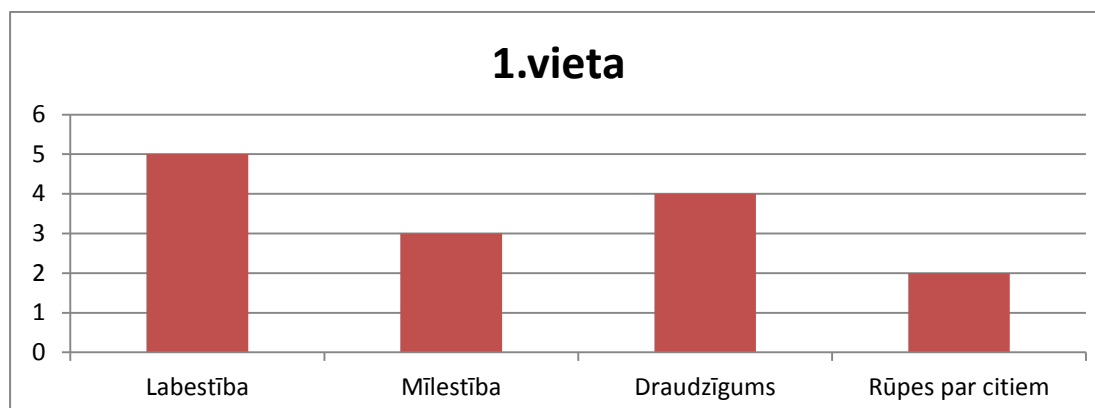
Jautājumā par ģimenes lomu pirmsskolā vērtību apgūšanā, pedagogi uzskata, ka ģimenei ir svarīga loma, jo vecāki ar savu „Labrīt!” jau bērnam sniedz vērtību apgūšanu. Ģimenes labprāt apmeklē bērnu pasākumus, palīdz ar nepieciešamajiem aksesuāriem, materiāliem. Visi 14 pedagogi uzskata, ka ģimene vērtību apgūšanā pirmsskolā ir nozīmīga.

Aptaujātie pedagogi uzskata, ka pirmsskolas vide vērtību apguvi veicina ar grupu iekārtojumu, noformējumu. Kā arī ar savstarpējām attiecībām. Pirmsskolas vide veicina dažādu vērtību apguvi kā, piemēram, mīlestību, rūpes par citiem (augi, mantas), godīgumu, drosmi, draudzīgumu. Kopīgi sakārtojot vidi tiek veicināta atbildīga attieksme un nevēlēšanās to izjaukt.

Autore var secināt, ka pedagogiem ir svarīga grupas vide, lai bērniem būtu ne tikai prieks nākt un atrasties grupā, bet arī, lai sniegtu iespēju bērniem pilnveidoties.

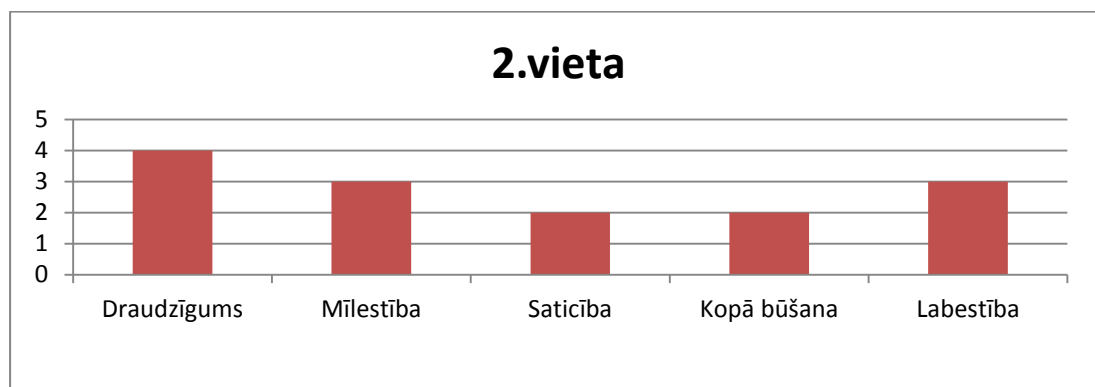
Lai noskaidrotu svarīgākās pirmsskolēna vērtības. Autore pirmsskolēniem piedāvāja novērtēt pedagogu minētās vērtības, kuras tiek sekmētas caur tradīcijām. Darba autore veica aptauju ar attēlu palīdzību. Aptaujā piedalījās 14 bērni. Bērni vērtību sistēmu veidoja no dotajiem attēliem izvēloties 4 sev svarīgākos un ievietojot

tos secīgi tornī. Tas autorei ļauj secināt, ka no 14 bērniem 1.vietā 5 bērni ievieto labestību, 4 draudzīgumu, 3 mīlestību, 2 rūpes par citiem. (sk.2.attēlu)

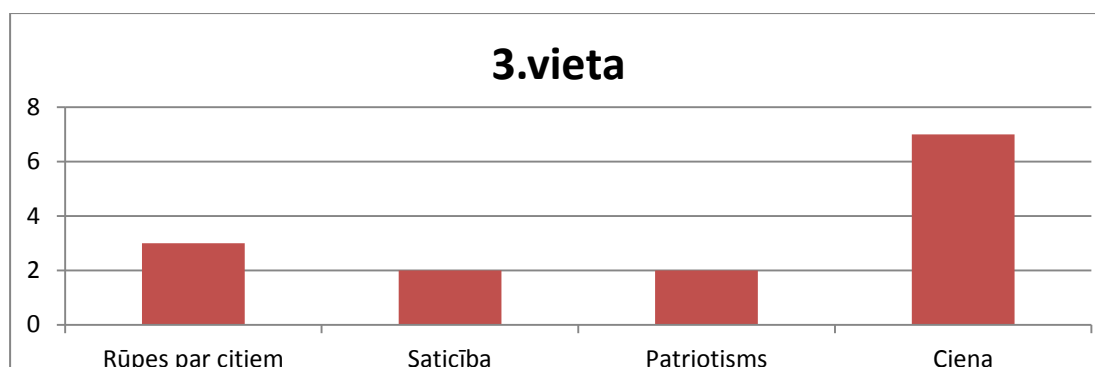
2.attēls. 1.vietas vērtības.

2.vietā pirmsskolēni ir ievietojuši diezgan līdzīgi. 4 bērni draudzīgumam iedala 2.vietu. Kā arī, 3 bērni ievieto mīlestību, 3 labestību, 2 saticību un 2 kopā būšanu. (sk.3.attēlu)

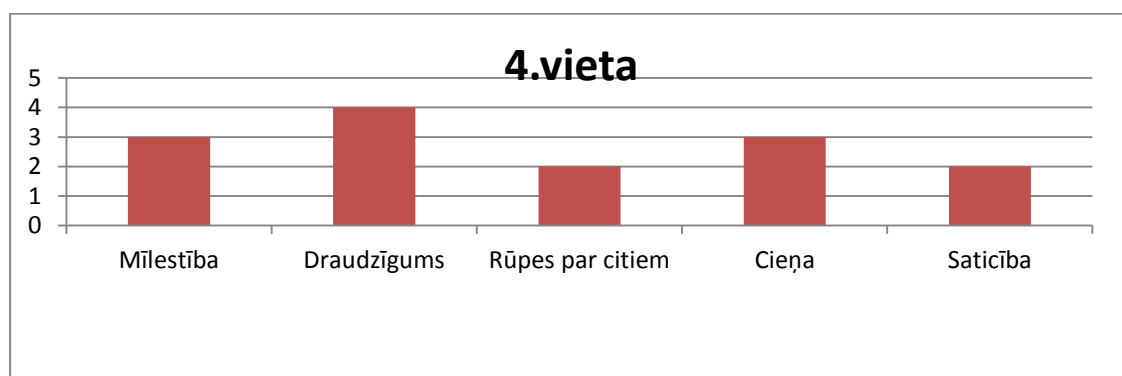
3.attēls.2.vietas vērtības.

Aptaujā par vērtību sistēmu 3.vietā 7 bērni ir ievietojuši cieņu kā vērtību, 3 rūpes par citiem, 2 saticību un 2 patriotismu. (sk.4.attēlu)

4.attēls. 3.vietas vērtības.

Tādas vērtības kā rūpes par citiem un saticību 4 bērni ir ievietojuši 4.vietā. 3 bērni ir ievietojuši mīlestību un 4 bērni ir ievietojuši draudzīgumu. (sk.5.attēlu)

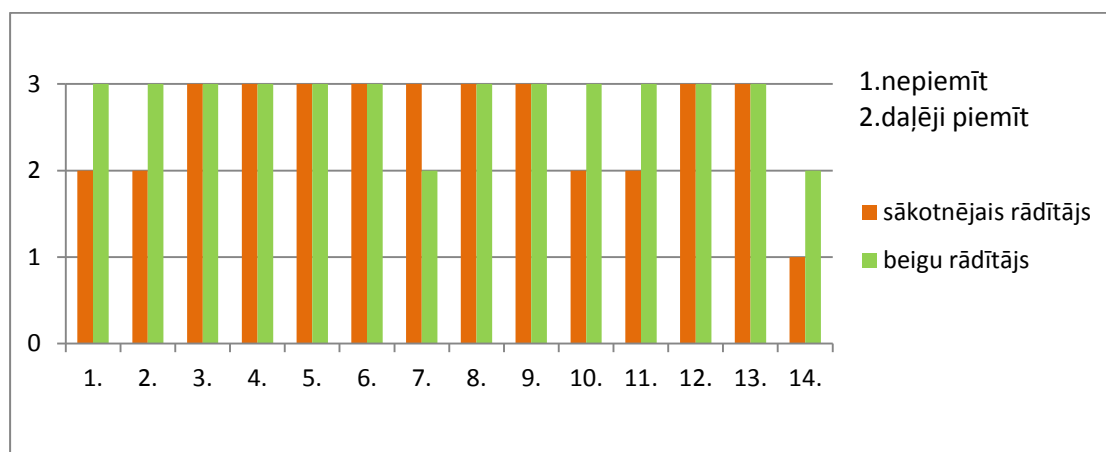

5.attēls. 4.vietas vērtības.

Darba autore pēc pirmsskolēnu aptaujas, var secināt, ka vērtību sistēma izveidošana, dažiem bērniem sagādāja grūtības, jo vairākas no dotajām vērtībām novietot torņa augšpusē. Dažiem bērniem šis uzdevums šķita vienkāršs. Kad tika noskaidrotas dotās vērtības, kas attēlotas attēlos, diezgan ātri tika tās izvietotas. Autore var secināt, ka draudzīgums, rūpes par citiem, mīlestība un saticība ir dominējošās vērtības pirmsskolas grupā, jo tās ir izvietotas visās četrās vietās.

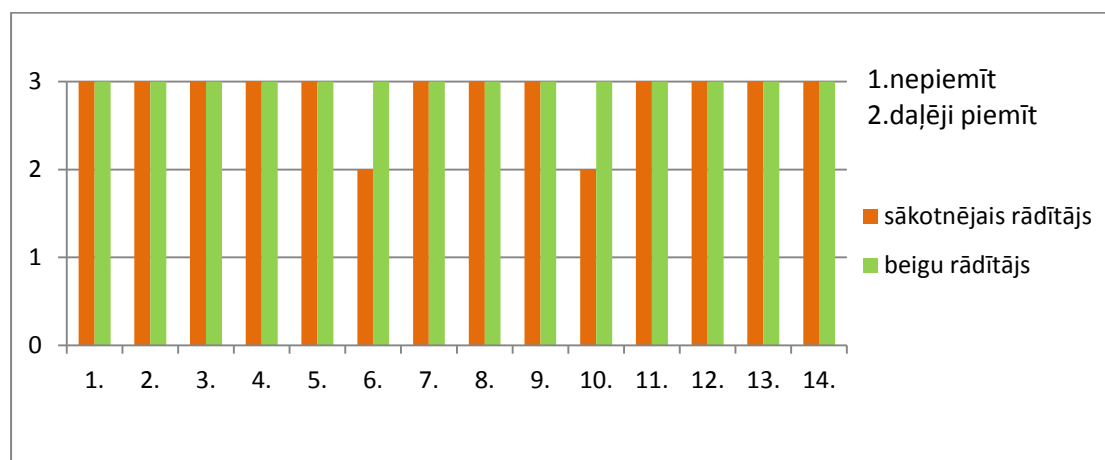
Darba autore veica vērojumu, lai pārbaudītu hipotēzi. Vērojums tika veikts 2018.gada septembra mēnesī. Pēc izvirzītajiem kritērijiem tika noteikts vai vērtības piemīt pirmsskolēniem, kuri piedalās pētījumā mācību gada sākumā. Un tie paši kritēriji tika vēroti Mārtiņdienas pasākuma dienā. Lai vērotu vērtību pilnveidošanos, darba autore organizēja tautasdziesmu skaitīšanu Mārtiņdienas pasākuma laikā, jo tas ietver arī gatavošanos no bērnu puses.(sk.2.pielikumu)

Mācību gada sākumā 1 pirmsskolēnam nepiemita draudzīgums kā vērtība. 4 bērniem tas daļēji piemīt. To varētu izskaidot ar vasaras brīvlaiku un ilgāku neredzēšanos ar saviem biedriem. Jau līdz Mārtiņdienas pasākumam un gatavojoties tam, autore novēroja, ka bērnam, kuram gada sākumā nebija svarīga šī vērtība, jau līdz Mārtiņdienai tas bija mainījies. Bet arī 1 bērnam gada sākumā atbilst šī vērtībā, tad beigu novērojumā tā jau daļēji piemīt.(sk.6.attēlu)

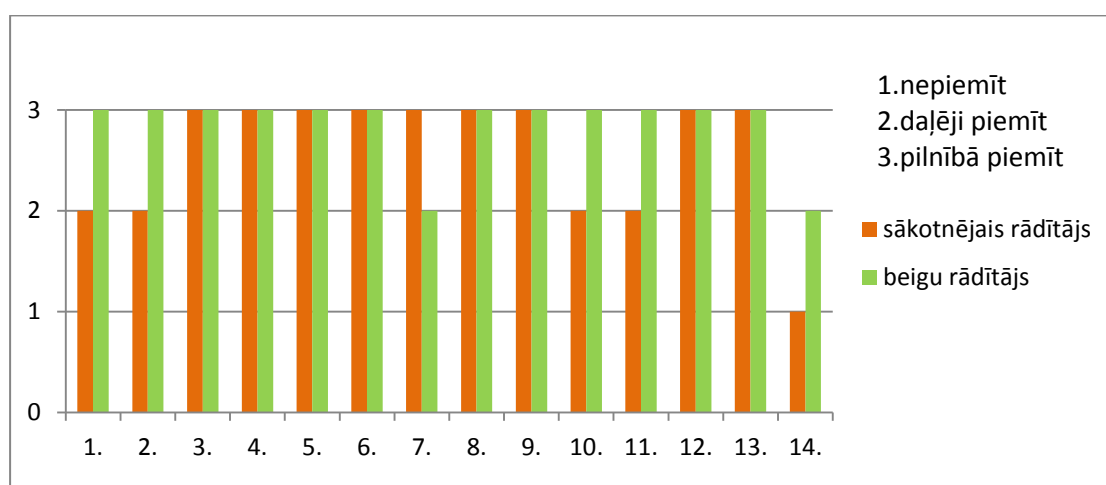
6.attēls.Draudzīgums.

Labestība ir novērojama visos 14 bērnos mācību gada sākumā, tikai 2 bērniem tā piemīt daļēji. Bet līdz Mārtiņdienas pasākumam radītājs ir uzlabojies arī tiem 2 bērniem.(sk.7.attēlu)

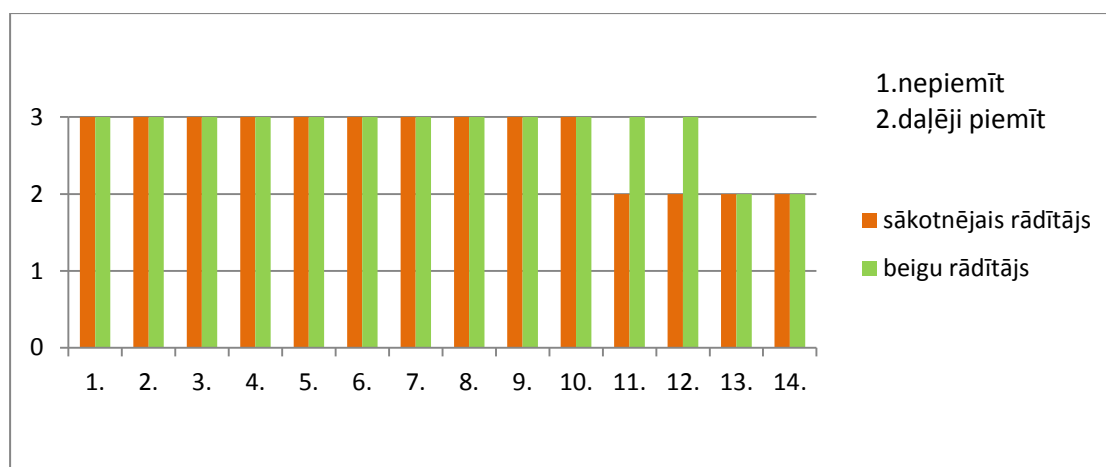
7.attēls. Labestība.

Kā vērojams, sākotnēji vērtība cieņa pilnībā piemīt 9 primsskolēniem, 4 bērniem tā daļēji piemīt un 1 bērnam tā nepiemīt. Gatavojoties, Mārtiņdienas tautasdziesmu skaitīšanai, cieņas rādītāji ir uzlabojušies, izņemot vienam bērnam rādītājs ir pazeminājies. Darba autore novēroja, ka šim bērnam sagādāja grūtības sagaidīt savu kārtu skaitīt tautasdziesmu, tāpēc traucēja citiem. (sk.8.attēlu)

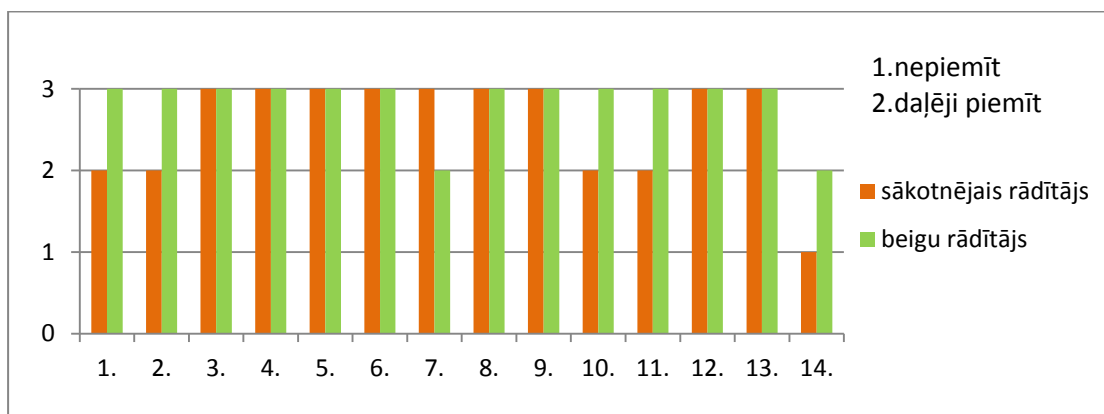
8.attēls. Cieņa.

Tradīcijas pilnveido patriotismu kā vērtību. Mācību gada sākumā 4 bērniem tas daļēji piemīt, bet tuvojoties Mārtiņdienas pasākumam 2 bērniem šis rādītājs mainījās uz pilnībā piemīt, bet 2 palika nemainīgs.(sk.9.attēlu)

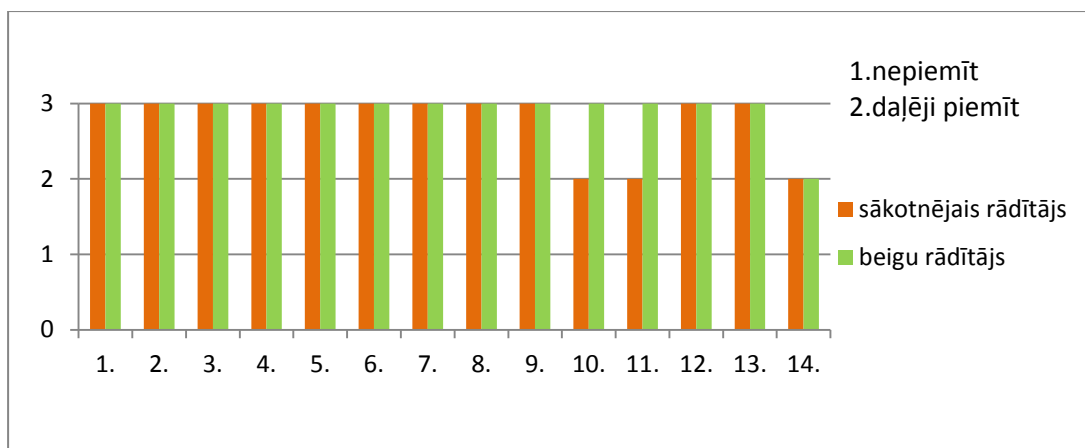
9.attēls.Patriotisms.

Saticība noteikti ir novērojama grupā. Tikai 1 bērnam tā nebija novērojama mācību gada sākumā, jo bieži nedalījās ar mantām un izrādīja agresiju. Bet gatavojoties Mārtiņdienas pasākumam, vērojums jau mainījās. Tas liecina par to, ka pētījuma grupā valda saticība un bērniem tā ir svarīga kā vērtība.(sk.10.attēlu)

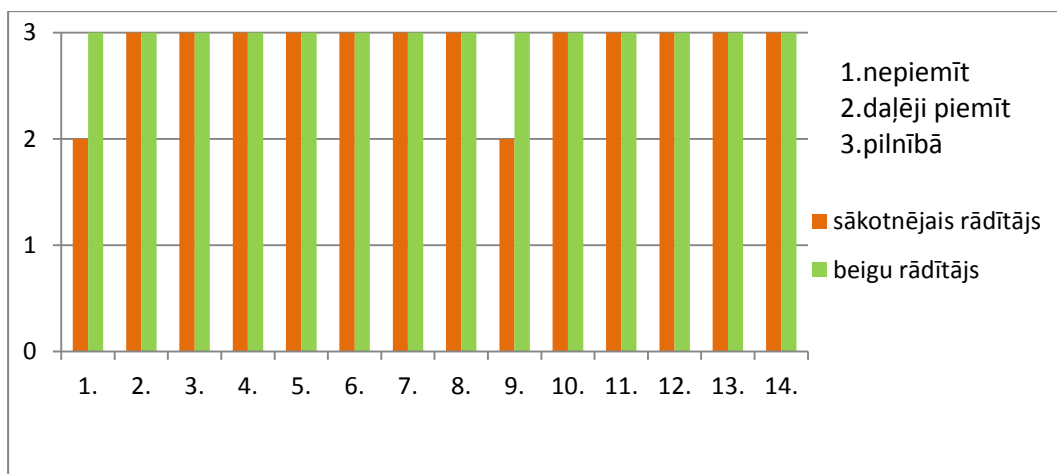
10.attēls. Saticība.

Autore novēroja, ka kopā būšana ir svarīga visiem grupas bērniem, ne tikai svētku reizēs. Tikai sākotnējie rādītāji norāda, ka 3 bērniem daļēji piemīt šis kritērijs. Bet beigu rādītāji uzrāda, ka tikai 1 bērnam tas palicis nemainīgs. Autore novēroja, ka šim bērnam biežāk patīk rotaļāties savā nodabā. Kopā būšana nav tik aktuāla, bet kopīgos pasākumos labprāt piedalās arī Mārtiņdienas pasākumā.(sk.11.attēlu)

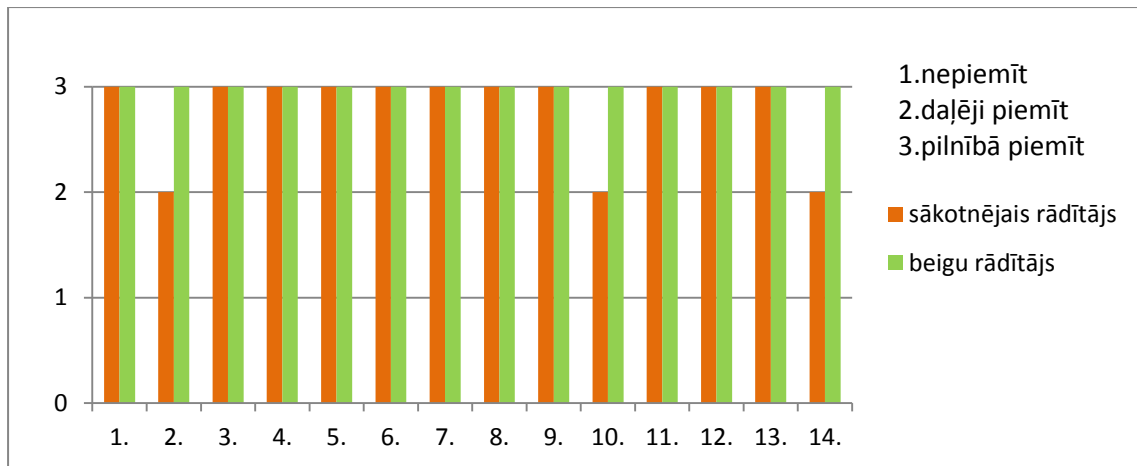
11.attēls. Kopā būšana.

Mīlestība kā vērtība 2 bērnos no 14 mācību gada sākumā tiek novērota kā daļēji piemīt, bet jau līdz Mārtiņdienai ir novērojams, ka pilnībā piemīt. Bērni ar prieku runā par Mārtiņdienu, par maskām un uzstāšanos. Ja bērni ir priecīgi, tad arī viņu mīlestība vairojas pret visu apkārtējo.(sk.12.attēlu)

12.attēls.Mīlestība.

Sākotnēji rūpes par citiem kā vērtība daļēji piemīt 3 bērniem, bet gatavojoties mārtiņdienas pasākumam rūpes par citiem pilnībā ir novērojamas visos bērnos. Gatavojoties tautasdziesmu skaitīšanai, bērni pieskata viens otru, lai stāv pareizā vietā un, lai visi skaita, kad tas ir nepieciešams. Autore šo vērtību novēroja arī grupas ikdienā.(sk.13.attēlu)

13.attēls. Rūpes par citiem.

Pēc apkopotās informācijas, darba autore var secināt, ka pirmsskolēniem vērotās vērtības piemīt. Salīdzinot ar sākuma rādītājiem, tikai dažiem bērniem beigu rādītāji bija pazeminājušies, pie tādām vērtībām, kā satiecība, draudzīgums, cieņa. Pilnveidojot novērotās vērtības, darba autore secina, ka tādā veidā tiek paaugstināta labklājība gan grupas vidē, gan savstarpējās attiecībās, kā arī attiecībās ar savu ģimeni.

Darba autore secina, ka pilnveidot vērtības var caur tradīcijām. Bērniem gatavošanās dažādiem pasākumiem ļauj iepazīt dažādas vērtības un pedagogi var tikai sekmēt bērnu vērtību sistēmu, ļaujot bērniem ne tikai piedalīties, bet arī organizēt svētkus, kas, iespējams, varētu kļūt arī par grupas tradīciju.

Secinājumi

1. Apskatot , vērtību jēdzienu, var secināt, ka to būtība ir svarīga savā nozīmīgumā. Katram cilvēkam vērtības nemainās, mainās tikai attieksme pret tām un to loma katra dzīvē. Tāpēc ir svarīgi bērnus izglītēt vērtību jomā, jo vērtības, ko piedāvā vecāko paaudžu grupas nav aktuālas jaunajai paaudzei.
2. Vērtības un normas ir tās, kas nosaka audzināšanas gaitu un kārtību.
3. Darba autore, iepazīstot vērtību jēdzienu, secina, ka vērtības ir noteicošās pēc kurām veidojas cilvēka rīcība, attieksme pret sevi un citiem.
4. Jau senos laikos, caur tradīcijām cilvēki nodeva tālāk nākamām paaudzēm savus uzskatus, ieradumus un darbību kopumus.
5. Darba autore secina, ka izglītības iestāde ir vieta, kur bērns var piedzīvot dažādu svētku svinēšanu, dažādu tradīciju piekopšanu, kas ir daļa no latviešu kultūras.
6. Pēc iestādes datu analīzes, var secināt, ka pirmsskolas iestādes grupās tiek atzīmētas ne tikai tautas tradīcijas, bet arī tradīcijas, ko ieviesuši pedagogi.
7. Pēc anketaptauju veikšanas, tika noskaidrots, ka pēc pedagogu domām caur tradīcijām tiek sekmētas tādas vērtības kā labestība, mīlestība, kopā būšana, draudzīgums, saticība, rūpes par citiem, patriotisms un cieņa vienam pret otru.
8. Attēlu aptaujā bērni vērtību sistēmā 1.vietu iedala labestības, mīlestības, draudzīguma un rūpēs par citiem vērtībām.
9. Vērtību sistēmu pilnveido bērnu apkārtējā vide.
10. Pirmsskolēnam, ļaujot apmeklēt, piedalīties, organizēt dažādus pasākumus veicina izpratni par vērtībām un pilnveido tās.
11. Darba autore secina, ka kvalifikācijas darba izvirzītā hipotēze tradīciju ievērošanas nozīme pieaugs tad, ja notiks vērtību izpratnes veicināšana caur tradīcijām pirmsskolas periodā, ir apstiprinājusies.

Izmantotās literatūras un avotu saraksts

1. Balsons, M. (1995) *Kā izrast klases uzvedību*. Lielvārde : Apgāds Lielvārds.
2. Beļickis, I. (2000) *Vērtīborientētā mācību stunda*. Rīga:RaKa.
3. Bloom, S.B., Krathwohl, R.D. (1884) *Taxonomy of Educational Objectives. Handbook 1: cognitive Domain*,
4. Boša, R. (1992) *Nacionālais bērnodārzs*, Rīga.
5. Burāne, K. (2002) *Izglītības un zinātnes un pedagoģijas mūsdienu pasaulē zinātniskie raksti 649.sējums*. Rīga:sastādīti Jura Krastiņa redakcijā.
6. Černova, E. (2003) *Praktikums pirmsskolas sadarbības pedagoģijā*. LU.
7. Domiņa, L. (2006) *Svētku scenārijs*. Izdevniecība” Pētergailis”.
8. Golubina, V. (2007) *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: SIA Izglītības soļi.
9. Greble, V. (1973) *Latviešu bērnu folklorā*. Rīga
10. Grīns,M., Grīna, M. (1992) *Latviešu gads, gadskārta un godi*. Rīga: EVEREST.
11. Karpova, Ā. (1998) *Personība. Teorijas un to radītāji*. Rīga: Zvaigzne ABC.
12. Kristapsone, S. (2008) *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. Rīga: SIA “Biznesa augstskola Turība”.
13. Kūle, M., Kūlis, R. (1998) *Filosofija*. Rīga: Izdevniecība Zvaigzne ABC.
14. Līdeks, O. (1940) *Latviešu svētki*. Rīga: A/S Preses nams.
15. Lieģeniece, D. (1999) *Kopveseluma pieeja audzināšanā*. Rīga : RaKa.
16. Makarenko, A. (1977) *Pedagoģisko rakstu izlase*. Rīga: Zvaigzne.
17. Meikšāne, Dz., Plotnieks, I. (1998) *Personības pašizjūta un identitāte*. Rīga: Mācību apgāds NT.
18. Meikšāne, Dz. (1998) *Psiholoģija mums pašiem*. Rīga: RaKa.
19. Milts, A. (2004) *Būtiskais ētikā*. Žurnāls Skolotājs Nr.6.
20. Pedagoģiskā doma Latvijā līdz 1980 gadam. Antaloģija. Rīga: Zvaigzne.
21. Purmale, R. (2000) *Bērns pieaugušo vērtības sistēmā. Bērns kā vērtība ģimenē un pirmsskolā*. Rīga: Izglītības soļi.
22. Reņģe, V. (1999) *Personības psiholoģiskās teorijas*. Rīga: Zvaigzne ABC.
23. Samusēviča, A. (2003) *Harmonija un pretrunas audzināšanas procesā*. Liepāja: Liepājas Pedagoģiskā akadēmija.

24. Students, J. A. (1998) *Vispārīgā paidagoģija*. Rīga: RaKa.
25. Sūna, U. (1993) *Ievads filozofijā*. Rīga: Pētergailis.
26. Štāls, M. (1927) *Audzināšana un mācīšana agrā bērnībā*. Rīga: Valters un Rapa.
27. Šteinberga, A., Tunne, I. (1999) *Jauniešu pašizjūta un vērtības*. Rīga: RaKa.
28. Šūmane, I. (2012) *Pusaudžu mācību sasniegumus veicinoša mācību vide*. Promocijas darbs. Rīga: LU PPFM.
29. *Tradicionālā kultūra bērniem*. Teorija. Pieredze. Prakse. Rīga: RaKa, 2008.
30. Vīķe-Freiberga, V. (1999) *Saules zīme*. Nordik.
31. Žukovs, L. (1997) *Ievads pedagoģijā*. Rīga: RaKa.
32. Леонтьев, А.Н. (1975) *Деятельность. Сознание. Личность*.
33. Роджерс, К. (1994) *Взгляд на психотерапию. Становление человека*. М. Прогресс.

Pielikumi

1.pielikums. Aptaujas anketa pirmsskolas pedagogiem.

Labdien!

Esmu Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes studente Elva Segliņa. Šobrīd izstrādāju savu kvalifikācijas darbu „Tradīciju ievērošanas nozīme pirmsskolēna dzīvē”. Lūgums aizpildīt anketu, lai noskaidrotu pedagogu viedokli par vērtību sekmēšanu caur tradīcijām. Iegūtā informācija tiks izmantota apkopotā veidā. Anketa ir anonīma.

1. Kurām tautas tradīcijām tiek pievērsta uzmanība Jūsu pirmsskolas grupā?

---

2. Vai Jūsu grupā ir ieviestas kādas „grupas” tradīcijas?

3. _____

---

4. Kādas vērtības, Jūsaprāt, tiek sekmētas caur tradīcijām?

---

5. Kāda loma bērnu vērtību apgūšanā pirmsskolā ir ģimenei?

---

6. Kā pirmsskolas vide veicina vērtību apguvi?

Paldies par atsaucību!

2.pielikums. *Tautas dziesmas Mārtiņdienai.*

1. Zeme rīb, rati kladz,
Kas to zemi rībināja?
Nu atbrauca Mārtiņdiena
Devņiem kumeļiem.
2. Mārtiņam gaili kāvu
Deviņiem cekuliem,
Lai tas manas aitas gana
Visu garu vasariņu.
3. Mārtiņam zosi cepu,
Sausas liku pagalītes,
Lai zostiņu ātri ēda,
Kā sadega pagalītes.
4. Ej, Mārtiņ, nu uz Rīgu,
Nu mēs tevi pavadām.
Nāc atkal citu gadu,
Tad mēs tevi gaidīsim.
5. Kas dimd, kas rīb
Ap istabiņu?
Mārtiņa gailīši dancīti veda,
Mārtiņu vakaru gaidīdami.

(Latviešu tautasdziesmas IV. Gadskārtu ieražu dziesmas. 1982,R.)

GALVOJUMS

Es,

---

apliecinu, ka darbs izstrādāts atbilstoši zinātniskās ētikas principiem.

Darbā izmantotā literatūra u. c. avoti norādīti literatūras u. c. avotu sarakstā. Dažāda veida informācijai (atziņām, citātiem, attēliem, tabulām u. c.), kas iegūta no minētajiem avotiem, pētnieciskajā darbā un tā pielikumos norādītas atsauces.

Darba autors

(vārds, uzvārds)

(paraksts)

Datums:

IZZIŅA PAR AIZSTĀVĒŠANU

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs izstrādāts

(atbilstošo pasvītrot)

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas

(fakultāte)

Ar savu parakstu apliecinu, ka darbs izstrādāts patstāvīgi.

Darba autors **Elva Segliņa,**

(vārds, uzvārds, paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba zinātniskais vadītājs **Profesors, Dr.paed. Ivars Muzis,**

(akadēmiskais amats, zinātniskais grāds, vārds, uzvārds, paraksts)

Kvalifikācijas darbs / Bakalaura darbs / Diplomdarbs aizstāvēts

Pārbaudījuma komisijas 20__ .gada _____ sēdē, protokola Nr. _____

vērtējums

(vērtējums)

(vērtējums vārdiem)